

Oila va Jamiyat

№ 1 (1404)

9-YANVAR

2019-YIL

E-mail: oilavajamiyat@mail.ru

Web-site: oila-va-jamiyat.uz

Orif TO'XTASH,
bolalar shoiri

BOLALIKKA XAYOLAN QAYTIB...

Bolalik – bu beg'uborlik. Bolajonlarning quvnoq o'yinlari, shirindan-shakar qiliqlaridan tortib hattoki arazlarigacha toza va samimiy. Mana shunday fazilatlar bilan "sug'orilgan" bolalik dunyosini o'zi ulg'aysa-da tabiatida saqlab qololgan kishilardangina bolalar ijodkorlari yetishib chiqsa ne ajab! ●7

NEGA VATANDA EMASMAN?

Энг ёмони, яқин кишиларингиздан

кимларнидир йўқотиш (бу энг азоб берадигани) сизни "Нега мен ўз Ватанимда эмасман?" деган савол қийнайди. Сиз бундай пайтларда на у ёқлик, на бу ёқлик эмаслигингизни ҳис қила бошлайсиз. Косангизни олтиндан қилиб беришса ҳам у ерда қолгингиз келмайди. Қанот чиқариб, Ватанга учишни истайсиз. »9

SERIALLAR ortidagi tuzoq

BIZDA VA
ULARDA
●12Koreyscha
yangi yil

Машҳур тизимли савдо мажмуасида ишлайдиган танишим билан чегирмалар хусусида гаплашиб қолдик. "Аслида, ҳеч қандай чегирма йўқ. Қиммат нархлар ёзилган ёрлиқлар устига чизик чизилиб, бошқа рақамлар кўрсатилади ва бу билан чегирма каби иллюзия яратилади", деди у.

Одатда

сериалларнинг салбий таъсири ҳақида гап кетса айримлар: "Тарбияни ота-она беради, аслиятида тарбия яхши бўлса, сериал ҳеч қандай таъсир қилмайди", деб оғзингизга урмоқчи бўлишади. Педагог сифатида бу даъвони сафсата деб баҳолайман. Сериал, кино, клип, кўшиқ кабиларнинг таъсири жуда кучли бўлади. Ёшларни кўя турайлик, катта ёшдаги кишиларга ҳам яхшигина таъсир кўрсатади.

»6

YOLG'ON

AYOLNING KO'NGLI TINCH BO'LSA

oilada xotirjamlik, jamiyatda farovonlik bo'ladi

Президентимиз Шавкат Мирзиёев Олий Мажлисга Мурожаатномасида ортда қолган йилда амалга оширилган ислохотларни сарҳисоб қилиш баробарида, жорий йилда олдимизда турган энг муҳим ва долзарб вазифаларни белгилла берди. Қувонарлиси, ана шу вазифалар орасида хотин-қизларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, уларнинг манфаатларини ҳимоя қилишга ҳам алоҳида тўхталди.

Аслида кейинги икки-уч йилда ҳукуматимиз томонидан аёлларга қаратилаётган эътибор қўламини сўз билан таърифлаш қийин. Жумладан, Президентимизнинг "Хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш ва оила институтини мустаҳкамлаш соҳасидаги фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги тарихий фармони юртимиз хотин-қизлари ҳаётида туб бурилиш ясади десак, муболаға бўлмайди. Бир бу эмас, кейинги икки йил мобайнида айнан хотин-қизлар турмуш тарзини яхшилаш ва оилани мустаҳкамлашга қаратилган Президентнинг тўртта, Вазирлар Маҳкамасининг олти қарори ва қатор фармойиш ҳамда чора-тадбирлар дастури ҳаётга татбиқ қилинди.

Натижада минглаб аёлларнинг тур-

муш шароити яхшиланди, яна минглаб аёлларга тадбиркорлигини бошлаш учун имтиёзли кредитлар берилди, йўлдан адашган, жиноят кўчасига кириб қолган хотин-қизларга кўмак ва зарур имтиёзлар яратилди. Биргина ортда қолган йилни сарҳисоб қиладиган бўлсак, махсус комиссиянинг уйма-уй юриб аҳволни ўрганиши натижасида 245 минг нафар ишсиз хотин-қизнинг бандлиги таъминланди. Бу борада айниқса, оғир турмуш шароитида яшаётган, ҳаёт синовлари олдида тушқунликка тушиб қолган аёлларга алоҳида эътибор берилди. Ана шундай қийналган аёлларнинг 10 минг нафарини доимий иш билан таъминлаш мақсадига 38 миллиард 261 миллион сўм маблағ сарфланди.

Таъкидлаш лозимки, аёлнинг кўнгли тинч бўлса, оилада барака ва хо-

тиржамлик бўлади. Бунинг учун эса, аввало, аёлнинг ўз бошпанаси — уйи бўлиши керак. Аммо қўллаб-қувватлаш шароити оғир оилалар буни орзу ҳам қилолмасди. Президентимиз ташаббуси билан арзон уй-жойлар қурилиши эса айна мударо бўлди. Ўтган йили биргина хотин-қизларни ва оилани қўллаб-қувватлаш фонди маблағлари ҳисобидан 1 минг 464 нафар ана шундай аёлларга арзон уй-жойлар олиши учун 54,6 миллиард сўм миқдорда бошланғич бадал пуллари тўлаб берилди.

Қолаверса, қишлоқ ҳудудларида яшаётган хотин-қизларимиз шароитини яхшилаш ҳам алоҳида эътиборда. Уларнинг муносиб турмуш кечиришларида "Обод қишлоқ" ва "Обод маҳалла" дастурлари муҳим ўрин тутмоқда. Ўтган йили бу борадаги қурилиш ва ободонлаштириш ишларига 3 триллион сўм маблағ йўналтирилди. Натижада 416 та қишлоқ янгича қиёфага эга бўлди. Бу дегани шу қишлоқларда яшаётган минглаб аёлларнинг турмуш шароити яхшиланди дегандир.

Президентимиз Олий Мажлисга Мурожаатномасида: "...хотин-қизлар ва

ёшларни давлат томонидан ижтимоий қўллаб-қувватлашни янада кучайтириш лозим.

Бу борада жорий йилда қўрилган амалий чораларга қарамасдан, ҳалигача оғир турмуш шароитида яшаб, иш билан таъминланмаган 13 мингдан зиёд хотин-қизлар борлиги ачинарлидир.

Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги ва Хотин-қизлар кўмитаси ҳудудий ҳокимликлар билан биргаликда бир ой муддатда ана шундай аёлларни иш билан таъминлашга қаратилган дастур ишлаб чиқиши зарур.

Марказий банк, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри раҳбарларига 2019 йилда турмуш шароити оғир бўлган 1 минг 600 нафар хотин-қизларни имтиёзли кредитлар асосида арзон уй-жойлар билан таъминлаш вазифаси топширилади", — дея таъкидлади.

Бу эса, хотин-қизларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ва манфаатларини ҳимоя қилиш доимо давлатимиз эътиборида эканидан далолатдир.

Ҳамроҳон МУСУРМОҲОВА,
"Оила ва жамият" мухбири

O'Z UYIDA MEHMONDA

Муддатли ҳарбий хизматчи, оддий аскар Андрей Фумин Чирчиқ шаҳридаги 14-Меҳрибонлик уйида тарбияланган. Болалигидан ҳарбий соҳага меҳри тушган йигит ўз орзусига эришди. Ҳозир у Шарқий ҳарбий округида йигитлик бурчини адо этмоқда.

Ватанпарварлик ойлиги доирасида ҳарбий округ қўшинлари қўмондонлиги томонидан Андрей Фуминга ўзи тарбияланган меҳрибонлик уйига меҳмонга келиш ва ёшлар билан самимий мулоқот қилиш имкони яратилди.

— Биласиз, Меҳрибонлик уйига ҳарбийлар кўп ташриф буюради. Мен ҳар гал улар билан суҳбатлашганимда қалбимда ўзгача илиқликни ҳис қилардим. Эғнидаги либоси ярашган, гап-сўзларидан ўзига ишонч ва қатъият сезилиб турадиган бу инсонларга қараб, "қанийди мен ҳам келажақда улардек ҳарбий бўлсам", деб орзу қилардим. Йиллар ўтиб ҳавас истакка, истак эса мақсадга айланди. Мана ниятим амалга ошди. Энди мен ҳам Ватан посбониман ва бундан гурурланаман,

— дейди Андрей болажонлар билан суҳбатда.

Андрейни ҳавас билан тинглаб ўтирган юзлаб қорақўзлар аскар акаларини бирин-кетин саволга тутта бошладилар.

Меҳрибонлик уйи тарбияланувчиларининг «Аскар бўлиш учун спорт билан шуғулланиш шартми?», «Ҳарбий қисмда аскарлар учун яратилган шароитлар ҳақида гапириб беринг», «Бўш вақтларингиз қандай ўтади?», «Келажақда қайси касбни танламоқчисиз?» каби саволларига батафсил жавоблар қайтарилди.

Самимий ўтган мулоқот болалар учун таассуротларга бой бўлди.

Шунингдек, шу кўннинг ўзида Чирчиқ шаҳрида «Аскар — маҳалла меҳмони» тадбири ҳам ўтказилди. Тадбир доирасида айни вақтда Қўроллик Кучлар сафига хизмат қилаётган муддатли ҳарбий хизматчи, оддий аскар Ҳусниддин Толипов ўз уйига меҳмон бўлди. Яқинлар дийдори, бир пиёла чой устидаги суҳбат кўнгилларни энг яхши ҳислар билан ошно қилди.

Мудофаа вазирлиги матбуот хизмати

HARBIY AYOLLARNING BIRINCHI FORUMI

Самарқанд вилояти ҳокимлиги, Марказий ҳарбий округи қўмондонлиги ҳамда Ўзбекистон ёшлар иттифоқи вилоят кенгаши билан ҳамкорликда ҳарбий округ тасарруфидаги ҳарбий қисм ва муассасалар ҳарбий хизматчи аёлларининг форуми ўтказилди.

Форумни ўтказишдан мақсад Ўзбекистон Президентининг сержантлар таркибига қаратилган талабларини тушунтириш, миллий армиямиз сафларида масъулиятли, ташаббускор ёшларни бирлаштириш, ҳарбий хизматчилар фаоллигини оширишдан иборат.

Таъкидлаш керакки, ҳозирги кунда мамлакатимизда турли тармоқларда меҳнат қилаётган ишчи ва хизматчиларнинг 45 фоизини хотин-қизлар ташкил этмоқда. Жумладан, давлат ва жамоат ташкилотлари тизимида 1,5 мингга яқин аёллар раҳбарлик лавозимида фаолият юритмоқда.

Биринчи бор ўтказилган форум доирасида аёл ҳарбий хизматчиларда хизмат вазифасини ўташ чоғида юзга келаётган муаммо ва тақлифлар муҳокама қилинди, иштирокчилар уларини қизиқтирган саволларга жавоб олди. Намунали хизмат кўрсатган аёллар муносиб тақдирланди.

Тадбир якунида таникли хонандаларимиз томонидан ижро этилган куй-қўшиқлар даврага ўзгача файз бағишлаб, барчага аъло кайфият улашди.

Мудофаа вазирлиги матбуот хизмати

Ўтган 2018 йил Ўзбекистон хотин-қизлари ҳаётида унутилмас из қолдирди. Президентимизнинг «Хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш ва оила институтини мустаҳкамлаш соҳасидаги фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармони ва унинг ижроси доирасида амалга оширилган ишлар миллионлаб хотин-қизларимиз тақдирдаги ижобий ўзгаришларга асос бўлди.

AYOL TAQDIRI — MILLAT TAQDIRI

Жумладан, Наманган вилоятида ҳам юқоридаги муҳим ҳужжат ижросини тўлақонли таъминлаш мақсадида бир қатор чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Вилоят аҳолисининг 49 фоизини хотин-қизлар ташкил этади. Сўнги 5 йил давомида улар сони 7,6 фоизга ўсди.

— Хотин-қизларни қўллаб-қувватлашга доир давлат сиёсатининг самарали амалга оширилишини таъминлаш, уларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш ҳамда уларнинг мамлакат ижтимоий-сиёсий ҳаётидаги роли ва фаллигини ошириш фармонда белгилаб берилган тўртта устувор йўналишлардан биридир, — дейди Наманган вилоят ҳокимининг ўринбосари, хотин-қизлар кўмитаси раиси Ирода Қўчқорова. — Шу мақсадда «Фахрий аёллар», «Ҳуқуқшунос аёллар», «Ижодкор аёллар», «Илм-фан ва аёл», «Аёл ва саломатлик», «Ихтирочи аёллар», «Психолог аёл» каби жамоатчилик уюшмаларини ташкил этдик. 815 минг нафарга яқин аёл мазкур уюшмалар атрофида бирлашиб, ўз иқтидор ва имкониятларини намойён этмоқда. Чинакам раҳбарлик салоҳиятига эга аёллар сони тобора ортмоқда. Бугун уларнинг сони 838 нафарга етди. Бундан беш йил аввал

хотин-қизлар билан ишлаш ва оилаларда маънавий-ахлоқий қадриятларни мустаҳкамлаш бўйича мутахассиси Насибхон Назарова. — Эндиликда фаолиятимиз учун анча енгилликлар яратилди. Чунки биз масъул бўлган оилалар сони 2 мингдан ошмайди. Бу ҳудуддаги нотинч оилалар билан ишлаш, оилавий можароларни ўз ўрнида бартараф этиш, ҳар бир оилани яқиндан билиш имконини беради. Бизнинг маҳалламизда 6920 га яқин аҳоли истиқомат қилади, оилалар сони 2600 та. Яна бир мутахассисимиз Мавжуда Маллабоева билан ҳар бир оила, фуқаро ҳаёти, муаммолари билан яқиндан танишиш, уларни самарали ҳал этишга ҳаракат қилишимиз. Хотин-қизлар ўртасида ишсизликка барҳам бериш ва тадбиркорлиқни ривожлантириш мавзусида маҳалламизда вилоят семинарининг ўтказилгани, Наима Эргашева, Наргиза Аҳмедова, Розияхон Комилова сингари тадбиркор, ҳунарманд ва касаначи аёлларимиз фаолияти, устоз-шогирд аънавосига мувофиқ намунали иш

18 та ишлаб чиқариш цехлари ташкил этилгани ва бунинг натижасида 982 нафар хотин-қиз доимий иш ўрнига эга бўлгани янада қувонарли, албатта.

ва бошқа йўналишларда 18 та ишлаб чиқариш цехлари ташкил этилгани ва бунинг натижасида 982 нафар хотин-қиз доимий иш ўрнига эга бўлгани янада қувонарли, албатта.

Шунингдек, вилоят кўчасида оилавий тадбиркорликни йўлга қўйиш, хонадонда қорамол ва паррандачиликни ривожлантириш, иссиқхона ташкил этиш истагидаги 1020 нафар аёлнинг талаби қаноатлантирилган ва уларга 55 миллиард 470 миллион сўм миқдорда имтиёзли кредитлар ажратилган.

Хотин-қизларнинг муаммоларини ўз вақтида аниқлаш, уларга самарали ечим топиш, оғир ижтимоий аҳволга тушиб қолган, қумакка муҳтож, ногиронлиги бўлган хотин-қизларга ижтимоий, ҳуқуқий, психологик ва моддий ёрдам кўрсатиш мақсадида вилоятда республика ишчи гуруҳи бир неча босқичда иш олиб борди. Ўз навбатида, вилоят ҳамда шаҳар-туманларда ҳам ишчи гуруҳлари шакллантирилди. Улар уйма-уй юриб, оилалар турмуш тарзи, муаммоларини ўрганди. Натижада ногиронлиги бўлган 19105 нафар хотин-қизга алоҳида эътибор қаратилди ва шу йилнинг ўтган ўйи давомида уларнинг 98 нафарига уй-жой берилди.

Поп туманининг «Чодакбоши» МФЙда истиқомат қилиб келган Гулнора Соатлиева ҳам ана шундай имкониятдан баҳраманд бўлганлардан бири. — Ёшим ўттизда, болаликдан ногиронман, — дейди Гулнора. — Шу пайтгача бобомнинг уйида уч оила, ўн бир жон яшаётган эдик. Ўз уйимга эга бўлиш мен учун ушламас орзу эди. Мустақиллик байрами арафасида тантанали равишда янги уй қалитларини қўлимга тутқазишганида, бир лаҳзада кўнгли ярим инсондан дунёнинг энг бахтли аёлига айландим. Бундай ғамхўрлик учун Президентимиздан чексиз миннатдоримиз.

Шуниси эътиборга молики, шу пайтгача оғир турмуш шароитида яшаб келган 188 нафар хотин-қиз ҳам аynи пайтда янги уйларда истиқомат қилмоқдалар. 982 нафар ана шундай аёлларни доимий иш билан таъминланганлиги улар ҳаётига янгича мазмун-маъно олиб кирди.

— Президентимизнинг 2018 йил 3 майда вилоятимизга ташрифи чоғида «Оила» маркази фаолиятига доир қўллаб-тақлифлар билдирилди, долзарб вазифалар белгилаб берилди, — дейди «Оила» илғимий-амалий тадқиқот маркази Наманган вилоят бошқармаси бошлиғи Мўътабар Махсудова. — Уларни амалга ошириш мақсадида «Соғлом оила — соғлом жамият» концептуал ғояси асосида намуна сифатида Тўрақўрғон туманидаги 68 маҳаллада яшовчи ни-

золи, ночор, ногиронлиги бор, ижтимоий ҳимояга муҳтож оилаларнинг аниқ рўйхати шакллантирилди. Улардаги муаммоларни ҳал қилиш мақсадида «Йўл харитаси» ишлаб чиқилди. Бу жараёнларда ўтказилган семинар-тренинглар мутахассислар учун тажриба орттириш имконини берди.

Аynи пайтда Наманган шаҳри ва туманларда 743 нотинч оила мавжуд. Ночор деб топилган оилалар эса 696 та. 396 оила ажрим ёқасига келиб қолган. Бу оилалардаги муаммолар ҳам бир қатор ҳамкор ташкилотлар кўмағида ўз ечимини топтоқда.

Марказ ташаббуси билан ҳафтанинг ҳар чоршанба кuni вилоят миқёсида «Аҳил оила кuni» этиб белгиланди. Бу кунда ўзаро муросаси қочган оилалар яраштириляпти. Жумладан, «Биз ажрим-

ларга қаршимиз!» шиори остидаги акция доирасида 22 марта давра суҳбатлари ўтказилди, шу кунгача 1231 оила яраштирилди.

Фармонда хотин-қизлар ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олиш, ҳуқуқбузарликка мойиллиги бўлганлар билан яқка тартибда ишлаш ҳамда жазони ижро этиш муассасаларидан овоз қилинган хотин-қизларнинг ижтимоий реабилитацияси ва мослашиш бўйича чора-тадбирларни амалга оширишда давлат органлари ва фуқаролик жамияти институтлари билан яқин ҳамкорлиқни таъминлаш масаласи ҳам кўзда тутилган бўлиб, бу борада жойларда «Аёллар ижтимоий мослашув маслаҳат маркази» ташкил этилди. Нафақат вилоят, балки республикада намуна сифатида ташкил этилган Тўрақўрғон туманидаги ана шундай марказ фаолиятининг ўтган даврдаги фаолиятига баҳо бериш учун, келинг, биргина аёл кўнглига қулоқ тута қолайлик.

— Мана шу туманда, чекка қишлоқлардан бирида яшайман, — дейди исми ва манзилини сир тутқишимизни илтимос қилган қирқ икки ёшли аёл. — Уч нафар фарзандим бор, турмуш ўртоғим ўн йил аввал бахтсиз тасодиф тугайли ногирон бўлиб қолди. Бир ҳовлида уч оила истиқомат қиламиз. Қайноғам ва овсиним билан ҳеч чиқишди кета олмадик. Уларнинг камситишлари, аҳволимиздан қулиб, руҳан азоблашлари жонимдан тўйдирди. Бир сафар овсиним билан жанжаллашганимизда, унга тан жароҳати етказиб қўйдим. Жиний жавобгарликка тортилдим, жазони ўтадим ҳам. Аммо бу билан оиламдаги аҳвол яхшиланмади, аксинча, бир пайтлардаги айбларимни озимга соладиган бўлишди. Ёзғилиб, жонимга қасд қилиш ниятида юрган кунларимнинг бирида туман марказида «Аёллар ижтимоий мослашув маслаҳат маркази» борлиги ҳақида эшитиб қолдим. Келдим, мени марказ раҳбари Комила опа очик чехра билан кутиб олди. Сўзларимни сабр билан, эринмай тинглади. Худди опамдек меҳрибонлик қилиб, тўғри йўл-йўриқ кўрсатди. Психологлар мен билан суҳбатлашди. Кейин марказ ходимлари хонадонимизда ҳам бўлишди. Тез орада қизим иккимизга иш ҳам топиб беришди. Ҳозир ҳаётим бутунлай яхши томонга ўзгарди, майда гап-сўзларга эътибор қилмайман. Фақат яхшиликни, яхши кунларни кутаман. Менга ёрдам берган барча инсонларга раҳмат айтаман.

Бир инсон, бир аёлнинг миннатдорона сўзларини тинлаганингизда, бутун мамлакат аёлларининг чехрасида табассум кўргандай бўласиз. Аслида ҳам шундай: бир аёл тақдирини миллат шайни, тақдирини акс этади.

Шаҳло ТОШБЕКОВА,
«Оила ва жамият» муҳбири

вилоятда атиги 260 нафар раҳбар аёл бор эди, холос.

Юқоридаги фармонга асосан, шу йилнинг 1 апрелидан фуқаролар йиғинларининг диний-маърифат ва маънавий-ахлоқий тарбия масалалари бўйича маслаҳатчиси лавозими ўрнига ҳар бир фуқаролар йиғинида биттадан, оилалар сони 2000 ва ундан ортиқ бўлган фуқаролар йиғинларида эса иккитадан хотин-қизлар билан ишлаш ва оилаларда маънавий-ахлоқий қадриятларни мустаҳкамлаш бўйича мутахассис лавозими жорий этилди.

— Тўғри, авваллари ҳам вазифамиз асосан оилалар билан ишлаш эди, бироқ зиммамизга ҳам кўмита, ҳам маҳалла ва бошқа ташкилотлар томонидан бир қатор вазифалар юклатилар, бу аҳоли сони уч, ҳатто тўрт минг бўлган фуқаролар йиғинларида вазифамизни тўла-тўқисадо этишда мушкуллик туғдирар эди, — дейди Наманган шаҳридаги «Орзу» МФЙ

ташкил этаётганининг оммалаштиришга лойиқ топилгани бу борада эришаётган ютуқларимиздандир.

Дарвоқе, бугун аёллар баддлигини таъминлаш — бу оила тотувлиги ва фаровонлигига эришининг асоси эканини ҳаётнинг ўзи бизга исботлаб бераётир. Қолаверса, бу масала юқоридаги фармонда энг муҳим — учинчи устувор вазифа сифатида ҳам белгилаб берилган.

Аynи пайтда вилоятда йилнинг ўтган 10 ойи давомида 8320 нафар хотин-қиз тадбиркорлик фаолиятини йўлга қўйди. Уларга банклар томонидан 236 миллиард сўмдан ортиқ имтиёзли кредитлар ажратилди. Хотин-қизлар кўмиталари ва меҳнат органларига иш сўраб мурожаат қилган аёлларнинг 5795 нафари иқтисодиётнинг турли тармоқларига ишга жойлаштирилган, 5026 нафари ҳақ тўланадиган жамоат ишларига жалб қилинган. Биргина жорий йилнинг ўзида вилоятда тикув, тўкув, қандолатчилик

QIZ BOLA PALANMON TOSHI(MI)?

Ўзбекистон Миллий ахборот агентлигининг uza.uz расмий сайтида никоҳ шартномасини нотариал тасдиқлашда давлат божи ундирилмаслиги ҳақидаги ҳукумат қарорини ўқиб қолдим. Очиги, авваллари никоҳ шартномаси ҳақида сира эшитмаган эканман. Мамлакатимиздаги оилавий муносабатларга доир қонунчиликни яхши билмаслигимни оқлаб бўлмайди, албатта. Бироқ ҳаёти ўқиш ва изланишдан иборат талаба қизининг никоҳ шартномаси ҳақида билмаслигини кечирса бўлади, менимча.

НИКОҲ ШАРТНОМАСИ ҚАНДАЙ ҲУЖЖАТ?

Бўлажак журналист сифатида бу ҳақда тузатиш мақсадида баъзи манбааларга мурожаат қилдим. Шубҳасиз, аввало, Ўзбекистон Республикаси Оила Кодексини варақладим. Унинг 29-моддасига мувофиқ эр ва хотиннинг никоҳда бўлган даврида ёки никоҳдан ажрашган тақдирда уларнинг мулкӣ ҳуқуқ ва мажбуриятларини белгилловчи нотариал тасдиқланган қилишуви никоҳ шартномаси ҳисобланишини билиб олдим. Никоҳ шартномасини никоҳ расмийлаштирилгунга қадар ҳам, никоҳ даврида ҳам тузиши мумкин экан. Шу ўринда, никоҳ шартномаси кўплаб хорижий давлатларда қонун йўли билан қатъий белгилаб қўйилган, тузилиши шарт бўлган ҳужжат эканини ҳам билдим.

– Никоҳ шартномаси ҳақида оммавий ахборот воситалари ҳамда интернет сайтлари орқали янги оила қурмоқчи бўлган ёшларга кенг тушунтиришлар берилмоқда, – дейди пойтахтимизнинг Олмасор тумани ФХД бўлими мудириси Дилара Сулейманова. – Шунингдек, ФХД органларида ҳам “Ёш оила” машғулоти орқали никоҳдан ўтиш арафасидаги ёшларга никоҳ шартномасининг моҳияти, мақсади тушунтирилмоқда. Никоҳ шартномаси кўпчилик уйлаганидек ажрашганда зарур бўладиган эмас, аксинча оилани жипслаштирадиган, мустаҳкамлайдиган ҳужжатдир. Афсуски, қарор қабул қилинганига йигирма йилдан ошган бўлса-да, никоҳ шартномаси жуда камдан-кам ҳоллардагина тузилади. Олдин, никоҳ шартномасини нотариал тасдиқлашда, нотариал идоралар томонидан энг кам иш ҳақининг элик фоизи миқдориди давлат божи

ҚИЗЛАРНИНГ ОИЛАВИЙ ҲАЁТ ҲАҚИДАГИ ТАСАВВУРЛАРИ ҚАНДАЙ?

ундирилган бўлса, ҳозирда у қарор бекор қилинди. Шартномани эр ва хотиннинг ҳуқуқларини бузмаган ҳолда тузиш даркор. Фарб давлатларида никоҳ шартномасида фақат эр ва хотиннинг мулкӣ ҳуқуқлари ҳимоя қилинмасдан, шахсий ҳаётига алоқадор вазифалар ҳам белгилаб қўйилади. Никоҳ шартномаси мавжуд ёки бўлғуси мол-мулкка нисбатан ҳам тузилиши, унинг предмети кўчмас мулк, машина ёки пул маблағлари бўлиши мумкин. Никоҳ шартномаси оила мустаҳкамлиги гаровидир.

Дилара Сулейманованинг айтишича, оила қураётган ёшларимизнинг кўпчилиги шахсий мулкка эга эмас. Тўй харажатлари ота-она зиммасида. Келин ҳамда кўёв томондагилар керак бўлса, тўйдан кейин ҳам ўз йўлини топгунча ёшларни боқшади. Европа давлатларида эса аксинча, ота-оналар фарзандлари ҳали ёшлик чоғидаёқ уларга банк-

да ҳисоб рақам очиб, пул ўтказишади. Янги ҳаётга қадам қўётганда уларнинг ўз маблағи бўлади. Ота-оналари уларнинг кейинги тақдирига аралашмайди. Бизда никоҳ шартномаси тузилмагани боис мулк билан боғлиқ кўплаб низолар кузатилмоқда.

– Бугун ёшларимиз, хусусан қизларимиз орасида ўз бизнесини йўлга қўйган, ўз мулкига эгалари пайдо бўлмоқда, – дейди Д.Сулейманова. – Йигитларимиз орасида ота-онаси, бўлажак қайнона-қайнотасига оғирлигини тушириш, оёққа турганидан кейин оила қуришни истайдиган, ориятли йигитлар кўпаймоқда. Бу албатта, қувонарли. Сўнгги пайтда никоҳ ёшини ўзгартириш хусусида кўплаб баҳс-мунозаралар юзага келмоқда. Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитасининг ҳисобот-сайлов конференциясида ҳам бу масала расман кўтарилди. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар

Маҳкамаси ҳузуридаги “Оила” илмий-амалий тадқиқот маркази томонидан ҳам бу борада қатор илмий изланишлар олиб борилган.

НЕЧА ЁШДА ОИЛА ҚУРГАН МАЪҚУЛ?

Ҳозирги кунда ажрашишлар сони кун сайин ортиб бормоқда. Бунга кўп мисоллар келтириш мумкин. Масалан, эрта турмуш қуриш, оиладаги тарбия, моддият, соғлиқ билан боғлиқ муаммолар, эр-хотинларнинг ўзаро келишмовчиликлари, феъл-атворнинг бир-бирига мос келмаслиги, қайнона-келин муносабатлари ва ҳоказолар. Булар ҳақида эса бот-бот гапирилиб келинади. Кўпчилик низоларнинг асосий сабаби сифатида йигит ва қизларимизнинг оила қуришга тайёр эмаслигини кўрсатади. Хўш, инсон неча ёшда оила қуришга тайёр бўлади? Йигит-қизларимиз неча ёшда турмуш қургани мақсадга мувофиқ?

Гулнора Нишанова, қайнона:

– Менимча турмуш қуришда ёшнинг аҳамияти йўқ. Қачонки ёшлар маънан ва жисмонан етилган бўлса, турмуш қуриши мумкин. Кимдир 17-18 ёшда оила қуришга тайёр бўлади. Кимдир 20 ёшдан ошганда ҳам оила ҳақида тасаввурга эга бўлмайди. Ўзим ҳам 21 ёшимда турмушга чиққанман. Бироқ, жуда гўр, рўзгор ҳақида тушунчага эга эмас эдим. Бу вақтда қайнонанинг ўрни жуда муҳим бўлади. Қайнонам илмий аёл эди. Кўнт билан муомала маданияти, уй-рўзгор ишларида нималарга эътибор бериш кераклигини ўргатганлар. Хатоларимни чиройли қилиб тушунтириб қўйганлар. Қайнонамнинг маҳоратларидан яна били шунда эдики, турмуш ўртоғим билан тортишиб қолгудай бўлсам, олдимда уларни қойиб, доим менинг тарафимни олар эдилар. Бундан хурсанд бўлиб кетардим. Оила мустаҳкамлигининг биринчи асоси тарбиядир. Аввало, бўлажак қайноналарни тарбиялашимиз керак. Шундагина келин ва қайнона ўртасида турли зиддиятлар келиб чиқмайди. Ҳозир ўзим ҳам қайнонаман ва қайнонамдек йўл тутишга ҳаракат қиламан. Кейингиси эса моддиятдир. Келин нимадир ейишни, чиройли кийим кийишни хоҳлайди, шу сабабли уни моддий томондан таъминлаш зарур. Иссиқ жон касал бўлиб қолганда, уни дарров отасининг уйига жунатиб юбормасдан, турмуш ўртоғи даволатиши лозим. Хулоса қиладиган бўлсак, ажрашишлар сонини камайтириш ва оилани мустаҳкамлаш учун тарбия ва моддиятнинг ўрни зарур.

Фарҳод Саматов, талаба, 27 ёш:

– Фикримча, қизлар 20, йигитлар эса 25 ёшдан кейин турмуш қурса мақсадга мувофиқ бўлади. Бу даврда оила аталмиш муқаддас даргоҳ ҳақида анчайин маълумотга эга бўлади. Масъулиятни ҳис қила бошлайди.

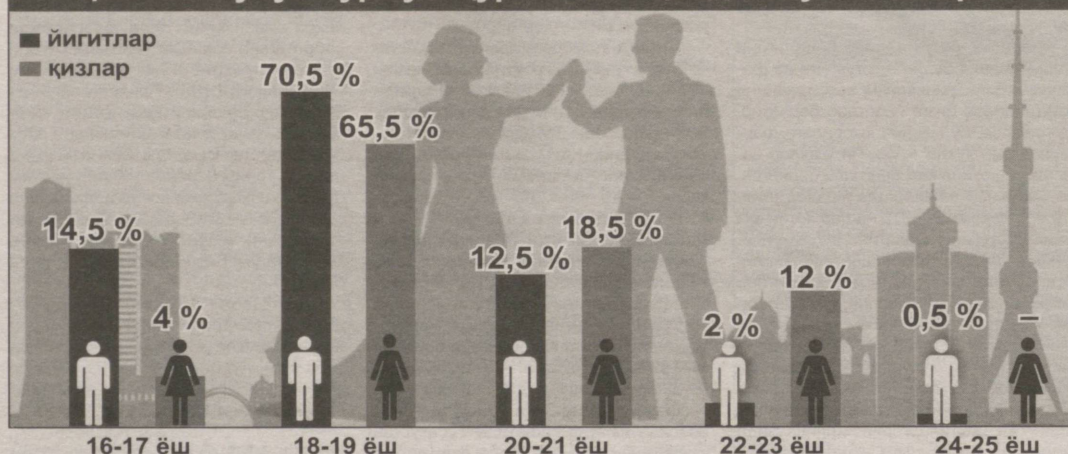
Эъзоза Турғунова, талаба, 22 ёш:

– Мутахассисларнинг фикрича, қизлар 22 ёшга тўлганида ҳам маънан, ҳам жисмонан тўла шаклланиб бўлар экан ва бу ёшни мукамаллик даври деб аташар экан. Ўғил болалар 24-25 ёшда нафақат оила қуришга, балки оила бошлиғи сифатида масъулиятни зиммасига олишга тайёр бўлар экан.

Нозима Маматова, келин, 23 ёш:

– Менимча, йигитлар 26-27 ёшларда уйлангани маъқул. Сабаби, оиласини муҳим деб биладиган бўлади. Қизларни 18 ёшида узатиш керак. Чунки, янги хонадонга кўникиши осон кечади.

Қиз бола учун турмуш қуриш ёши қандай бўлиши керак?

Бахтинисо ПАРДАЕВА

oilavajamiyat@mail.ru

YIGITLAR OILA QURISHGA TAYYORMI?

Хар бир инсон учун оила, бу – умрнинг бошланиши, барча эзгуликлар муқаддимасидир. Зеро, инсон ўз бахт-саодатини, аввало, оиласи билан боғлайди. Яъни ўз уйи, оиласида бахт топган инсонгина жамиятда ҳам ўзини эркин ва тўлақонли ҳис этади.

Оила ҳаётнинг абадийлигини, авлодлар соғлиги ва давомийлигини таъминлайдиган, миллий анъана ва урф-одатларимизни келгуси авлодларга қолдирадиган, шу билан бирга, келажак авлод қандай инсон бўлиб камол топишига бевоқиф таъсир кўрсатадиган тарбия ўчоғи ҳисобланади.

Хўш, бугун оилани мустаҳкамлаш, аиниқса, ёшларни оилавий ҳаётга тайёрлаш борасида олиб борилаётган ишлар қай даражада самара бермоқда? Келин-куёвлар оилавий ҳаёт ҳақида етарлича билимга эга бўлиб турмуш қурдимиз? Рўзгор “араваси”ни тортиб кета олаётими? Умуман, мустаҳкам оилани шакллантириш учун кўпроқ нималарга эътибор қаратиш керак? Очиги, бундай саволларга ижобий жавоб беришда бироз ўйлаб қоламиз.

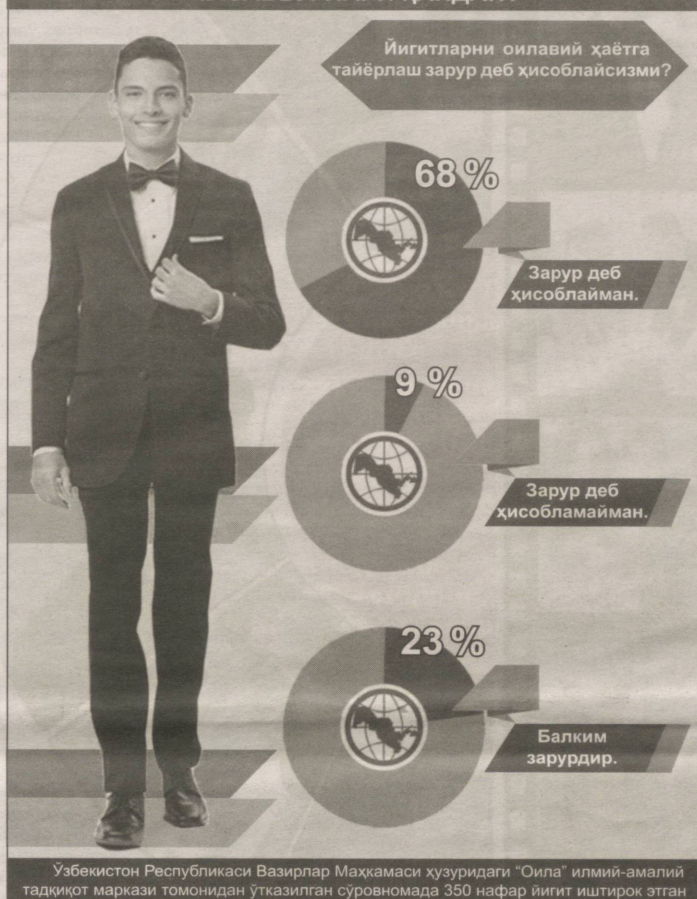
Биз қизларни оила қуришга тайёрлаш борасида кўп гапирармиз. Уларга муомала маданияти, тушган жойида куёвга, унинг яқинларига қандай муносабатда бўлиш, рўзгор илми, пазандалик, саранжом-саришта бўлиш ҳақида сабоқ берамиз. Бу борадаги билим ва тушунчаларини бойитиш учун маҳаллаларда, таълим муассасаларида “Қизларжон” клублари, поликлиникаларда эса “Қизлар саломатлик маркази” ташкил этилган. Буларнинг барчаси қизлар саломатлигини муҳофаза қилиш, уларнинг оқила, ораста бўлиши, оилавий ҳаётга тайёрлашга қўмаклашиш

Мақтаб, лицей ва коллежда ўғил болалар учун алоҳида “Рўзгор мактаби” ёки бошқа бирор номда тўғарак ташкил этилса, йигитларга рўзгор юритиш, пул топиш, уни тежамкорлик билан сарфлаш, эр-хотинлик муносабати, оилада қайнона-келин ўртасида можаро юзага келганда вазиятдан чиқиш каби оилавий ҳаёт сирлари ўргатилса, қолаверса, ота-оналар ҳам ўғилларини оила бошлиғи бўлишга лойиқ бўлганида, оиласини моддий жиҳатдан таъминлай оладиган даражага етганида уйлантирса, мақсадга мувофиқ бўларди.

мақсадида фаолият юритмоқда. Мухтасар айтганда, қизлар билан тизимли ишлар олиб борилаётир. Аммо йигитлар билан-чи? Ахир, ташкил бўладиган оила бошлиғи йигитку! Уларни оилавий ҳаётга тайёрлаш бўйича нима ишлар қилинмоқда?

Андижон шаҳрида қайд этилаётган ажримларнинг аксарияти ёш оилалардир. Бу эса ёшларни оилавий ҳаётга тайёрлаш бўйича ҳали жуда кўп иш қилишимиз кераклигини англатади.

ЙИГИТЛАРНИНГ ОИЛАВИЙ ҲАЁТ ҲАҚИДАГИ ТАСАВВУРЛАРИ ҚАНДАЙ?

Келин-куёвлик – ҳаётнинг энг бахтиёр дамлари. Аиниқса, фарзанд туғилиб, ўзлари ота-она бўлиши ва масъулиятли инсонга айланганича бўлган давр гоят завқли. Аммо бугунги кунда айрим оилаларда тўйдан кейин ҳеч қанча вақт ўтмай, турли муаммолар юзага келмоқда. Куёвнинг тайинли бирор иши йўқлиги, оилага бош бўлиш, моддий таъминлаш лаёқатига эга эмаслиги муаммоларни яна кўпайтиради. Қийин шароитда қолган куёв ишлагани хоризга кетади. Янги оилага ҳали кўникиб улгурмаган, турмуш ўртоғининг кўмағига муҳтож ёш келин ёлғиз қолишга мажбур. Тўғри, куёв тирикчилик, оилам деб, узоқ юртларга кетади. Бундан кўз юмиб бўлмайди. Бироқ, ҳали бир-бирини яхши ўрганмаган икки ёшнинг узоқ вақт

айро бўлиши оила мустаҳкамлигига қайсидир даражада рахна солади.

Менимча, аини кунда биз йигитларни касб-хунарга йўналтириш, оилавий ҳаётга тайёрлаш, оталик масъулиятини ҳис этиши борасида етарлича иш олиб боролмаяпмиз. Агар йигитларнинг тайинли иши, хунари, даромади бўлса, оилада муаммолар келиб чиқмас, ёш хотинини ташлаб, ўзга юртларга иш қидириб кетмасди.

Халқимизда “Бир йигитга қирқ хунар оз”, деган мақол бор. Орамизда илмли, хунарли, оила, рўзгор, эрининг вазифасини тушунадиган йигитлар жуда кўп. Лекин, эркатой, дангаса, бирор ишнинг бошини тутмаган, тайинли касб-хунарга эга бўлмаган йигитлар ҳам йўқ эмас-да. Орзу-хавас билан “келин

олайлик, хизматимизни қилсин”, деган ота-она ҳали оила масъулиятини яхши ҳис қилмайдиган ўғлини уйлантириб, кўлаб муаммолар гирдобиди қолиш ҳолатлари ҳам учраб турибди. Минг афсуски, бугун келиндан, унинг ота-онасидан моддий манфаат кутадиган андишасиз йигитлар ҳам йўқ эмас.

Яна шундай оилалар борки, келин касал бўлиб қолса, “даволаб, соғайиб келин”, деб отасиникига жўнатиб юборади. Бу умуман шариятга ҳам тўғри келмайдиган, миллатимиз шаънига доғ бўладиган энг хунук ҳолатлардан биридир.

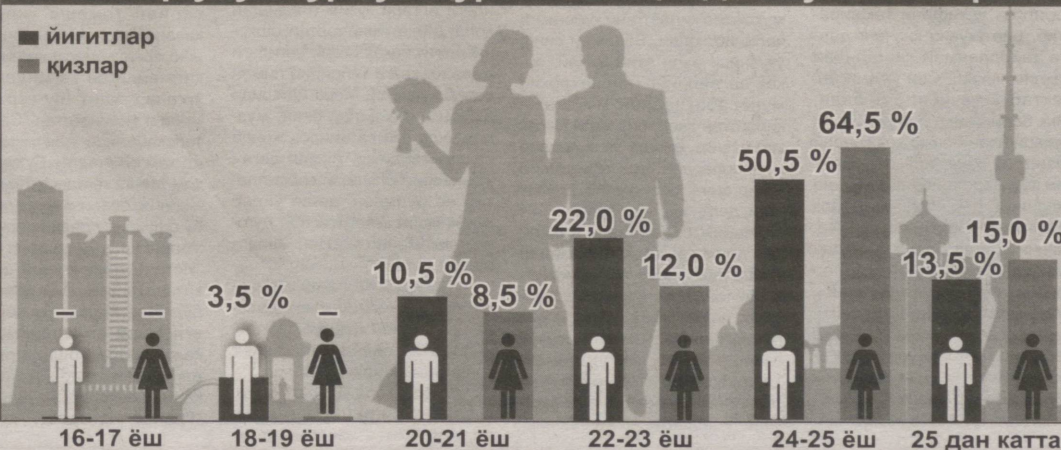
Келин касал ёки бошқоронги бўлса, дори-дармонга пул сарфлаган ҳам, егиси келган нарсани олиб берган ҳам бечора ота-она. Никоҳланаётганда бўлгуси хотинининг ёб-ичиши, кийим-кечаги, харажати таъминлашни бўйнига олган эркак нима учун зиммасидаги вазифани бажармаяпти, нима учун масъулиятни ҳис этмаяпти? Демак, унда зиммасидаги вазифани адо этиш, масъулиятни ҳис этиш кўникмаси шаклланмаган.

Ёш оилалар билан боғлиқ можаролар, ажримлар таҳлил қилинганда аксарият ёшларнинг оила қуришга ҳам жисмонан, ҳам руҳан тайёр эмаслиги кўриниб қолмоқда. Аиниқса, баъзи йигитларнинг ўқувсизлиги, масъулиятсизлиги муаммоларни янада кўпайтираётганидан кўз юма олмаймиз. Ана шундан келиб чиқиб, йигитларни ҳам оилавий ҳаётга тайёрлаш масаласига жиддий эътибор қаратишимиз керакка ўхшайди. Уларга оиладаги эрлик, оталик вазифаси, рўзгор юритиш илмини жиддий ўргатиш зарур. Хусусан, мактаб, лицей ва коллежда ўғил болалар учун алоҳида “Рўзгор мактаби” ёки бошқа бирор номда тўғарак ташкил этилса, йигитларга рўзгор юритиш, пул топиш, уни тежамкорлик билан сарфлаш, эр-хотинлик муносабати, оилада қайнона-келин ўртасида можаро юзага келганда вазиятдан чиқиш каби оилавий ҳаёт сирлари ўргатилса, қолаверса, ота-оналар ҳам ўғилларини оила бошлиғи бўлишга лойиқ бўлганида, оиласини моддий жиҳатдан таъминлай оладиган даражага етганида уйлантирса, мақсадга мувофиқ бўларди.

Бу борада юртдошларимизнинг, кўпни кўрган, катта ҳаётий тажрибага эга отахон ва онахонларнинг фикр-мулоҳазаларини билишни истар эдик.

Ҳабибахон ЖҲРАБЕКОВА,
“Оила” илмий-амалий
тадқиқот маркази
Андижон шаҳар бўлими
раҳбари.

Йигитлар учун турмуш қуриш ёши қандай бўлиши керак?

SERIALLAR

Туркиялик психолог, ўқитувчи Саид Чамлижа "Фарзанд тарбиясида 33 хато" рисоласида шундай дейди: Кутбларда овчилар айиқларни қандай овлаши ҳақида ўқиганимда ҳайратлангандим. Овчилар кутб айиқларини терисига ҳеч қандай зарар етказмай, яъни қуролсиз овлашни уйдлайдилар. Кутб айиқлари қонни яхши кўради. Овчилар ана шундан фойдаланишади. Ўткир болта ёки киррали қуролни учи кўринадиган қилиб қорға кўмишади. Қуролнинг кўринадиган қисмига қон суришади. Қон ҳидини олган айиқлар келишади. Қонни ялай бошлаган айиқлар тилини тиг ёки болта кесади. Лекин айиққа қон ҳиди шундай ёқадикки, тилининг жароҳатини ҳам сезмайди. Айиқ қонни ялайверади, тилидан қон оқаверади. Ўз қонини ялаётганини сезмаётган айиқни бу тузоқдан ҳеч ким қутқаролмайди. Маълум вақтдан сўнг қон йўқотаверганидан ҳолсизланади ва ўлади. Овчилар айиқнинг буткул жон таслим қилганига ишонч ҳосил қилиб терисини шиладилар. Бу ҳикояни нега гапириб бердим? Кутб айиғи биринчи марта ҳатто йул кўйганидан кейин ўзини қутқаролмайди. Телевизорда ҳар кун намоёш этилаётган сериаллар шафқатсизларча тузоққа туширишга ўхшади. Бу сериалларни бир марта кўрганидан кейин киши ўзини қутқаролмайди. Сериалларнинг муштарак хусусияти битта: ҳар галги сериядан сўнг "Кейинги серияда нима бўларкан?" деган савол мияда айланаверади. Кунлар ўтаверади. Одамлар сериал қаҳрамонларининг ҳаётига ўралашиб, умрини исроф қилаверади. Ўзимиз ва оиламизни медиа асоратидан қутқармай тарбия борасидаги муаммоларига ечим топа олмаимиз".

Аёнки, таълим сўзи билан тарбия сўзи ҳеч қачон айро қўлланилмайди. Ҳар доим "таълим-тарбия" тарзида қўллашга одатланганмиз. Модомики, таълим ва тарбия ҳар доим ёнма-ён экан, ўқитувчи сифатида менинг дардимга қулоқ тутишингизни сўрайман: Аҳвол шу тарзда кетаверса, яъни турк сериалларида тасвирланаётган ахлоқсизликларни шараф даражасига кўтариш давом этса, муҳаққаж ҳолимиз вай бўлади!

Бешинчи синфларда уйга берилган вазифани текшираётиб, бир ўқувчи қизнинг дарсга тайёрланмай келганидан жажим чиқди. "Сен ўқувчисан, мактаб ўқувчиси! Ўқийсан, уйга берилган топшириқларни бажаришдан бошқа ҳеч қандай вазифанг ҳам, иш юлмаган ҳам йўқ. Дарс тайёрламай нима қилдинг?!" деб койидим. Бироз каттиқроқ танбех берибман чоғи, учинчи соатда бошқа синфдан дарсдан чиқсам ўқитувчилар хонасида ўқувчи қизнинг онаси кутиб ўтирган экан. Табиийки, мен дарсдан чиққунимганча она нега мактабга югуриб келгани бошқа ҳамкасбларимга айтган ва эшитадиганини эшитган. Ҳартугул, попути пасайиб

"Қизимнинг бироз тоби йўқроқ, салга мазаси қочиб қолади, шунинг учун ҳам биз уни авайлаймиз", деди.

— Қизингизга, ҳовли супуртириб, кир ювдирганим йўқ, ўз вазифасини талаб қилдим, — деб қизи учун қайғурган онани кузатиб юбордим. Бу воқеадан икки-уч кун ўтиб ўша ўқувчи қизни синфдош дугонаси билан кечаси соат 22:30да қўйиладиган сериални муҳокама қилаётгани қулоғимга чалиниб қолди. Бешинчи синф ўқувчиси ақли етиб-етмай, эркак ва аёлнинг ғайриахлоқий муносабатларини муҳокама қилаётган экан, биз ҳали юксак маънавият ҳақида узоқ йиллар минбарлардан оғиз кўпиртириб гапирганча, орзу қилиб ўтмиш чоғи, деган ҳаёлга бордим.

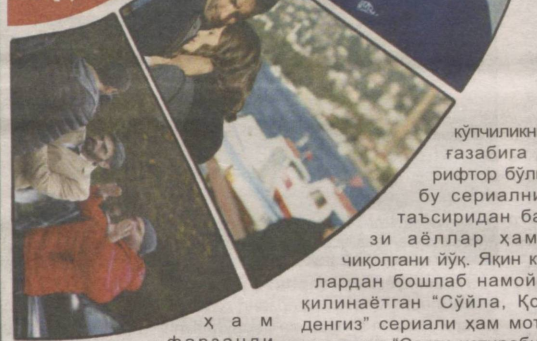
Хориж сериаллари ҳақида ҳар доим кескин мулоҳазалар ўртага ташланади. Аммо, афсуски, бу танқидий чиқишлар сериаллар намоёишига тирноқча ҳам таъсир қилмайди. Нега? Мен шу саволга жавоб тополмайман. Ўша ахлоқсизлик тарғиб қилинган сериалларни тинимсиз телеканалда айлантираётганларнинг

ORTIDAGI TUZOQ

қилиб ўтирганида, бошқалардан ўпкалашга ҳожат ҳам қолмайдикун?

Ўтган йили эди чоғи, "Севги изтироби" номли сериал жамоатчилик томонидан кескин норозиликларга сабаб бўлгани учун эфирдан олиб ташланганди. Нафақат норозилик, балки

Телеканалларни назорат қиладиган тегишли ташкилотлар йўқми? Агар бўлса, нега бундай сериалларга панжа орасидан қарашмоқда?

ҳам фарзанди бордир? Ва уларнинг пулдан бошқа дарди ҳам бормикан?

Одатда сериалларнинг салбий таъсири ҳақида гап кетса айримлар: "Тарбияни ота-она беради, аслиятида тарбия яхши бўлса, сериал ҳеч қандай таъсир қилмайди", деб оғзингизга урмоқчи бўлишади. Педагог сифатида бу даъвони сафсата деб баҳолайман. Сериал, кино, клип, қўшиқ қабилиларнинг таъсири жуда кучли бўлади. Ёшларни қўя турайлик, катта ёшдаги кишиларга ҳам яхшигина таъсир кўрсатади. Зиёли, ўқимишли дугонаникига борганимда уйдаги илгари кўзим илгмаган ҳолат диққатимни тортди; ошхонасидаги овқат столи устидаги мева идишига тўлдириб лимон солиб қўйди. Мева идишида лимон нима қилар экан, музлаткида ёки салқинроқ жойда сақланмайдими, лимон деган жониворни олмайди қарсиллатиб ё бўлмаса, деган ўйлар кўнглимдан кечаётганида дугонам жиймайиб нордон мевага ишора қилди:

— Ҳазир кўраётганим сериалда бош қаҳрамон ошхонасида саватчага лимон тўлдириб қўяди. Яхши а? Қандайдир, одамнинг кайфияти кўтариладими-ей...

Ҳайрон қолдим. Кап-катта, зиёли-маърифатли аёл сериалдаги ҳаёта ҳавасмандлик

воқеалари ҳам юқоридаги сериаллардан қолишмайди. Умуман олганда, турк кино ижодкорлари томонидан ишланган сериаллар шарқона одоб-ахлоқ қоидаларига мутлақо зид.

Турк сериалларида бир-бирига ўхшаш воқеалар тафсилоти, айниқсини такрорлайдиган сюжетлар кўп учрайди. Масалан, намоёиш этилаётган сериалларнинг аксариятида никоҳсиз, ғайриахлоқий муносабатдан туғилган фарзанд бўлади. Қайнота ёки бош қаҳрамоннинг отаси бир пайтлари бегона аёл билан ғайриахлоқий муносабатда бўлган ва аёл ё ўзи, ёки никоҳсиз туғилган боласи билан кириб келади. Қайнона ёки бош қаҳрамоннинг онаси ҳам "оппоқ" эмас. Сериалнинг иккинчи мавсумида қайнона (ёхуд она)нинг ўтмишда қолган ошиғи пайдо бўлади. Шунчаки пайдо бўлиш билан ҳам тинчимайди, фарзандлардан бири (катта эҳтимол билан тўнғич бола) қайнонанинг собиқ жазманининг ўғли бўлиши мумкин деган тахмин ўртага чиқади. Турк сериалларининг яна бир ўзгarmас қоида — ДНК текшируви сюжети ҳам деярли барча сериалларда учрайди.

Эркак ва аёлнинг никоҳсиз муносабати бизнинг жамиятда қаттиқ нафратга учраган ва бундай ахлоқсизликни элимиз ҳеч қачон оқламайди ёхуд "тўғри" тушунмайди. Эркак ва аёлнинг никоҳсиз муносабати зино саналади. Фаҳшни "муҳаббат" деб кўрсатишга уринаётган сериалларни халқимизга "едираётганлар кимнинг чилдирмасига ўйнаётган экан, деган ҳақли савол тугилади.

— Газетада сал "нозик"роқ жумла кетса ёки очироқ кийинган аёл сурати чоп этилса, дарҳол юқори ташкилотлардан огоҳлантириш хатлари келади, — дейди узаро суҳбатларимизда газета таҳририятида ишлайдиган дугонам. — Телеканалларни назорат қиладиган тегишли ташкилотлар йўқми? Агар бўлса, нега бундай сериалларга панжа орасидан қарашмоқда?

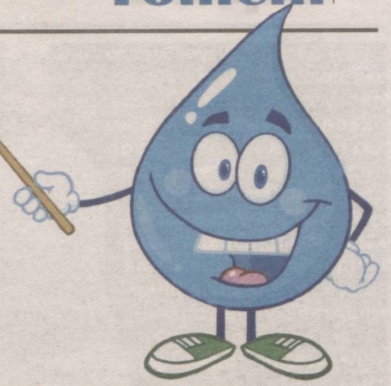
Яна бир ҳақли савол тугилади: ўзимизда қалами ўткир ижодкорлар, драматурглар бор, нега улар ҳақиқий ўзбекона сериаллар учун сценарийлар ёзмапти, нега томошабинга хориж сериалларини "ўтказиш" ўзимизда сериал суратга олишдан кўра осонроқ бўлиб қоляпти? Қўпчилик зиёлилар қайта-қайта ўртага ташлаётган саволни мен ҳам қўймоқчиман — қачон ота-онамиз, болаларимиз билан бирга, уялмай, хижолат чекмай ўзимизнинг сериалларни томоша қиламиз? Ўзимизнингку бўларимиз бўлди, энди фитрати тоза болаларимизни уялмай, ҳеч бўлмаса, шу қора кўзларни рухиятни кир қиладиган сериаллардан асраб қолайлик, дўстлар.

Манзура РАҲИМОВА,
Тошкент шаҳар,
Шайхонтоҳур туманидаги
39- мактабнинг она тили
ва адабиёт ўқитувчиси

Orif TO'XTASH, bolalar shoiri

BOLALIKKA XAYOLAN QAYTIB...

Bolalik – bu beg'uborlik. Bolajonlarning quvnoq o'yinlari, shirindan-shakar qiliqlaridan tortib hattoki arazlarigacha toza va samimiy. Mana shunday fazilatlar bilan “sug'orilgan” bolalik dunyosini o'zi ulg'aysa-da tabiatida saqlab qololgan kishilardangina bolalar ijodkorlari yetishib chiqsa ne ajab!

Shaxsan men bolaligimni yodga olsam, avvalo tug'ilib o'sgan qishlog'im, qadrdon uyimiz, hovlimizdagi dovdaraxtlar, loysuvoq tomlar qadar “chiqib olgan” qalin maysalarga yotvolib o'qigan kitoblarim, koptoksevar tengqurlarim bilan “shamollarni dog'da qoldirganimiz”, mehribon onamning “oqizog” kulchalari

va ayniqsa qishning bugungidek sovuq ammo biz uchun “qaynoq” kunlarini sirpanchig' -u qorbo'ron o'ynab, zavqqa to'lgan lahzalarimiz ko'z oldimdan bir-bir o'tadi...

Mening bolalik tasavvurlarim rang sochgan, bir so'z bilan aytganda, meni tarbiyalagan o'sha ERTAK KITOBLARga ta'zim qilgim keladi. Men bugun o'z bolaligimni esga olar ekanman, o'sha nurli davrim ham ertakday tuyuladi negadir. Xullas, men bolaligimda qo'limga tushgan barcha ertaklarga ishonдим... va o'yab ko'rsam, xato qilmagan ekanman! o'sha ishonch hali-hanuz qad tutishimga madad, qadam tashlashimga kuch bag'ishlaydi.

Men bolalik kunlarimda mutolaa qilgan va hozirgacha xayolimdan ko'tarilmas sarguzasht-u hangomalarga boy kitoblar anchagina. Mana shunday bir-biridan ajoyib va albatta yoshingizga mos kitoblardan bir qismini sizlar uchun tavsiya qilgim bor:

O'QISH SHART BO'LGAN 10 KITOB

- Antuan de Sent-Ekzyuperi – “Kichkina shahzoda”
- Jonatan Svift – “Gulliverning sayohatlari”
- Janni Rodari – “Chippollinoning boshidan kechirganlari”
- G'afur G'ulom – “Shum bola”
- Abdulla Qahhor – “O'tmishdan ertaklar”
- Xudoyberdi To'xtaboev – “Sariq devni minib”
- Oybek – “Bolalik xotiralarim”
- Anvar Obidjon – “Dahshatli Meshpolvon”
- Astrid Lindgren – “Mittivoy va Karlson”
- Kipling – “Maugli”

Mazkur asarlar sizning murg'ak tasavvuringizni boyitishi, hayot yo'llaringizni yoritishi shubhasiz.

Bugungi kunga qadar baholi qudrat siz aziz bolajonlarga quvnoq she'rlar yozib, sho'x-shodon damlaringizga yanada xush kayfiyat ulashish – mening bosh maqsadlarimdan hisoblanadi. Mana shunday maqsadlar ro'yobi tariqasida 2018 yilning so'nggi kunlarida G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi mutasaddilari tashabbusi bilan “Ajabtovur arznomalar” nomi ostida turkum she'rlarim kitob holida chop qilinganligini aytib o'tmoqchiman.

Aziz bolajonlar, kirib kelgan 2019 yil barcha-barchaga muborak bo'lsin! Yurtimizdagi har bir xonadonda siz tufayli bo'ladigan to'y-u shodiyonalar bir-biriga ulanib ketsin! O'zbekiston deya atalmish jannatmonand o'lkamizga hech qachon ko'z tegmasin! /

BOLALIK QO'SHIG'I

Men baxtiyor bolaman,
Eng baxtiyor bolaman!
Bolalik poshsholikka -
Teng, baxtiyor bolaman.

Qadrdonim maktabim,
Kelar mudom maqtagim.
Berib ta'lim-tarbiya,
Yuksaltirar maqsadim.

Otam, onam - quyoshim,
Juft mehribon yo'ldoshim.
Chorlar quvnoq davraga -
O'rtoqlarim, tengdoshim.

Sport-ila chiniqib,
Bardam bo'lib, tiniqib.
Oltin teng davrimni
O'tkazayman minqib!

Men baxtiyor bolaman,
Eng baxtiyor bolaman!
Bolalik poshsholikka -
Teng, baxtiyor bolaman!

'MEHRIBON' AKA

Qor yoqqani men uchun,
Zo'r bo'ldi-da yanada!
Hattoki maktabga ham -
Borayapman chanada.

Bir ukam bor, chanani,
Sudramoqni xushlaydi.
Chanaga yaqin borsam,
Darrov ipin ushlaydi.

Polvon yig'it bo'lsin, deb
Qaytarish yo'q shashtini.
... Bilib qolmasa bo'ldi,
Chana uchish gashitini!

ISHQIBOZ

Do'stlarini yig' volib,
Ukam rosa to'p tepdi.
Charchamadi yugurib,
Har kungidan ko'p tepdi.

Raqiblari tomonga,
Ancha-muncha gol qildi.
Mahoratin ko'rsatib,
Do'stlarini lol qildi.

Aslida u futbolning
Eng ashaddiy muxlisi.
... Hatto “og'zini ochib”
Qoldi yangi tuflisi.

BUNI QARANG...

Qor ham zo'r yoqqan ekan,
Men bilan Mamasodiq -
Erta tongda erinmay,
Zo'r qorbobo yasadi.

Isinib kelaylik, deb
Uyga kirgan edik biz.
Nonushta tayyor ekan,
Maza qilib yedik biz.

Keyin chiqib qarasak,
Attang, erib ketibdi.
Baribir qorbobo-da,
Sovg'a berib ketibdi.

Tuhfasi sabzi ekan,
Ikkiga bo'lib, yedik.
Keyin bilsak ...
biz uni,
Burniga qo'ygan edik!

YEB BO'LGUNIMCHA...

- Oyim yopgan
Kulcha non.
Mazali-ey
Muncha ham! -

O'rtoq'iga
Maqtanar,
Lunji to'lib
Mirjahon:

Suvga ham
Ivitilgan,
Ichi to'la
Sariyoqqa!

... Suq solib
Qo'yma tag'in,
Qarasang-chi
Naryoqqa!

MUROSASIZ SUHBAT

Bir kun supurgi va chang,
Boshlab qoldi shundoq jang.
Sachrab og'iz tupugi,
O'shqirardi supurgi:

O'zingdan uncha ketma,
Yotaverma yo'limda.
Yana shunaqa qilsang,
Senga jazo - o'lim-da! -

Bu so'zlarni eshitib,
Biroz boshi gangidi.
Haqoratga chidolmay,
So'ng chang rosa changidi:

O'chir, hoy beli singur,
Ne qilarding baqirib
Men bo'lmamam, ketarding -
Allaqachon yoqilib!

LAYLAK QOR

Parizodning qo'shig'i
Uchib tushgan laylak qor,
Momiq parga o'xshaydi.
To'kilishi maftunkor,
Munchoq - zarga o'xshaydi.

Laylak qor, laylak qor,
Ko'ngillarni yayrat, qor!

Qo'lim tutsam, kaftimga
Kapalakday qo'nadi.
Naqshi hayratga solib,
Zumda erib jo'nadi.

Laylak qor, laylak qor,
Mo'jizali, hayrat qor!

Daraxtlar ham oq rangda
Chizilganga o'xshaydi.
Osmonning tegirmoni -
Buzilganga o'xshaydi.

Laylak qor, laylak qor,
Uchib - qo'nib, yayrab qor!

Yo qor havasda, menday -
Ko'ylagi guldor qizga!
Uydan chiqsam, bir zumda
Aylanaman qorqizga!

Laylak qor, laylak qor,
Qorqiz kiygan ko'ylak qor!

QISH ZAVQI

Kechasi bilan
Yog'ib chiqdi qor.
Ertalab tursam
Atrof beg'ubor.
Nonushta qilib,
Jo'nadim qirga.
Bo'ynoq itim ham
Ergashdi birga.
Ortib olganman
Yelkamga chana.
Mazzaning zo'rin
Ko'rasiz mana!
Qir tepasiga
Borib to'xtadik.
Ko'ngilda quvonch
Va biroz hadik.
E, hechqisi yo'q,
Qor - yumshoq parqu.
Shu bir so'z bilan
Tarqaldi qo'rquv.
Bo'ynoq ikkimiz
Mindik chanaga.
Daryoday toshdi
Zavqim yanada.
Pastlikka qarab
Sirpanib tushdik.
Uchib borardik
Misoli qushdek.
Shu payt chanamiz
Unilib toshga,
Bumim qonadi,
Ko'z to'ldi yoshga.
Chana tagida
Qoldik yiqilib.
Ancha vaqt yotdik
Qorga tiqilib.
So'ng turib qaytdik,
Yurolmay, bazo'r.
... Bu she'r sizlarga
Shunchaki hazil.

Кундалик турмушимизда баъзан арзимаган майда-чуйда гаплар учун оилалар ажрашиш ёқасига келиб қолганига, ҳаттоки никоҳлар бекор қилиниб, фарзандлар етим қолаётганига тез-тез гувоҳ бўламиз, эшитамиз, кўрамиз. Неваралари ва гулдай келинидан воз кечиб, ўғлини иккинчи мартаба уйлантиришга шайланиб турган қайноналар ҳам йўқ эмас ораимизда.

Аммо шундай инсонлар борки, уларни таърифлашга сўз тополмай қоламиз баъзан. Чунки, уларнинг оддий бир куни ҳам биз учун катта ибрат мактабидир.

Ана шундай инсонлардан бири Шарбат ая Элбоева Самарқанд вилояти Пайариқ тумани Деҳқонобод қишлоғида истикомат қилади. Ҳамқишлоқлари у кишини "жаннати аёл" дейишади. Гап шундаки, Шарбат ая ўн йилдан буён тўшақда ётиб қолган келинига ўзи қарайди. Ўзи оқатлантиради, ювиб-тарайди, парваришлайди ва бир кунмас бир кун келинининг оёққа туриб кетишига ишонади.

“ОЁҚЛАРИМ ИШЛАМАЯПТИ”

Ҳаммаси бундан 12 йил олдин рўй берган эди. Ўшанда Нозима бўйида бўлганини билиб қолади. Бу тўртинчи боласи эди. Эрига ҳам, қайнонасига ҳам айтмасдан болани олдириб ташлашга аҳд қилади. “Ҳозирча учта боланинг ташвиши ҳам етади”, дея ўйлаганди ўшанда. Шифокор билан гаплашиб, ҳеч кимга сездирмай аборт ҳам қилдириб келади. Шундан сўнг, кундан кун соғлиғи ёмонлашиб, оёқларида қучли оғриқ турадиган, оқсоқланиб қадам ташлайдиган бўлиб қолди. Шунчаки, ша-моллатган бўлсам керак, дея аҳамият бермай ишлаб юрaverади.

Аммо кунларнинг бирида тонгда кичик ўғлининг хархашасидан уйғониб кетиб ўрнидан туришга қанчалик ҳаракат қилмасин, оёқларини қимирлата олмайди. Эри эрта тонгда рўзғор ташвишидан уйдан чиқиб кетганда. Боланинг чинқириб йиғлаётганини эшитган қайнонаси югуриб келди.

— Ойи, мен оёқларимни сезмаяпман!

ХОЛНИСА РАҲМОНҚУЛОВА
@XLightX

Аёлнинг меҳрини қуёшга менг-зайдлар, чиндан-да, у истаса тошдан ҳам гул унади. Ёш тadbиркор Шаҳнозанинг тикувчиликдан ташқари, катта журъат билан ер олиб, ғалла ва пахта етиштираётгани бунга далолат. У “ер билан тиллашиш сизга қийин кечмадими”, деган саволимизга, “албатта, осон ишнинг ўзи йўқ, аммо ҳар қанча мушкул бўлмасин, меҳнатим билан ниятларимга етдим ва келажагимга пойдевор қурдим”, деб жавоб берди.

Шаҳноза болалигидан онасининг тиккан либосларига ҳавас қилиб улғайди. У онасига таққидан, қўғирчоқларига қийим тикишга уринарди. Бу ҳавас астойдил меҳнат қилишга, ўз устиди ишлашга ва ниҳоят, мана шу меҳнат туйғули тикувчилик цехи очиб, даромад топишга туртки бўлди.

Шаҳноза Қобилова 1983 йилда Сирдарё вилоятининг Оқ оптин туманида туғилди. 2003 йилдан буён Жиззах вилоятининг Мирзачўл туманида истикомат қилади. У бугун туманда кўзга кўринган тadbиркорлардан бири.

— Сирдарёдан Жиззахга кўчиб келганимиздан сўнг бироз муддат ишсиз

Ўрнимдан туrolмаяпман, — деди Нозима йиғламсираб.

— Вой ўлмасам, ҳозир, — дея Шарофат ая ҳам неварасини овутиб, келинига ёрдам берди. Уни шифохонага ётқизишди. Аммо натижа бўлмади. Шу шу Нозима тўшаққа миҳланиб қолди. Эри уни олиб бормаган шифокори, табиби қолмади.

КЕЛИНГА ҚАЙНОНА ТУВАК ТУТСА...

Қишлоқдагилар Шарбат аянинг сабрига ва меҳрига қойил қолади. Рўзгор, неваралар, келинининг бор юки унинг гарданига тушган. Ўзидан ортиб маҳалла-қўйда бўладиган тўймаъракаларга ҳам қўшилиолмайди. Бир куни кўшни аёл чиқиб:

— Бундай сиз ҳам қўшилинг элга, — деди маслаҳат қилгандай. — Келинингизни ота-онасига бериб юборинг, улар ҳам қарашсин. Қариган чоғингизда қачонгача тўшақдаги келинга тувак туттиб ўтирасиз. Сизга ачинганимдан айтаяпман.

Ичкари хонадаги Нозима ҳамма гапни эшитди. Унсиз йиғларди. Унинг ҳам ота-онаси кексайиб қолган, тўрт акаси эса

“JANNATI QAYNONA”

ўзи билан ўзи овора. Бахтга қарши опа-сингиллари ҳам йўқ. Шарбат ая Нозимани эшитиб турганини кўшнисига имлаб тушунтирса-да, баланд овозда гапирганидан жажли чиқди.

— Бизниқига иккинчи кирманг. Келиним соғ пайтида мени бирон марта дилимни огритмаган. Биз сен менга бормаганмиз. Энди касал бўлганида қандай қилиб кераксиз буюмдай ундан воз кечаман. Учта қоракўзим нима бўлади, — дея кўзига ёш олди Шарбат ая. — Ундан кўра ҳайдаб юборган келинингизни қайтариб келинг. Ўғлингиз бу туришда куйганидан ичкиликка ружу қўяди. Шарбат аянинг охириги гапи кўшни аёлга таъсир қилди. “Ўзи гапирган мен аҳмоқ, юравер келинга тувак туттиб қариганимда, ҳузур кўрмай,” деганича аччиқ қилиб дарвозани даранглатиб чиқиб кетди.

ОРТИҚЧА ЮК

Орадан беш йил ўтди. Нозима ўша ўша тўшақда. Турмуш ўртоғи Каримжон шифокорларга кўрсатишдан чарчамади. Эскича ирим-сиримлар учун ҳам кўй деса кўй, мол деса мол атаб сўйдиртирди.

Бу пайтда катта ўғли 13 ёшга кириб қўйган эди. У энди бувисига ҳам, рўзғорда ҳам онасига қарашга ёрдамлашадиган бўлиб қолди. Шарбат ая гоҳида неварасини болалардай кўча чангитиб ўйнай олмаётганидан эзилди: “Бор болам, ўйнаб кел, ўзим ҳаммасини эплайман”, деса ҳам, “йўқ, бувижон, оймга керак бўлиб қоламан, сиз қийналасиз”, дея кўчага отилмасди.

Кексалик қийин экан. Шарбат аянинг ҳам олдингидай шашти йўқ. Баъзан келинини бир ўзи эплай олмайди. Гоҳида асаблари чарчаган Нозима ўзини ўзи уриб йиғлашга тушиб қолади.

— Бундан кўра ўлсам бўлмасмиди. На боламага, на эримга қарай олмасам. Ортиқча юкман, ортиқча...

Шарбат ая ҳар доимгидек, келинини маҳкам қучиб “ундай деманг болам, худого сабр қилган банда ёқади. Ҳали

оёққа туриб кетасиз. Болаларингиз сизни бу аҳволда кўрса эзилади. Ҳеч кимга керак бўлмасангиз ҳам менга кераксиз болам”, дейди кўзлари ёшланиб.

АЧЧИҚ ҲАҚИҚАТ

Кунларнинг бирида Шарбат аянинг қариндошлари Нозима билан келишиб, ҳийла ишлатиб, узокроққа жўнатишди. Нозима ота-онасиникига кетди. Уйга шошиб қайтган Шарбат ая келинини бутунлай кетганини англаб, мунгайиб ўтириб қолди.

— Бўлди, етар, ойи шунча йил қардингиз, бу келинингиз тузалмайди, — деди катта қизи куйиниб. — Укамни ҳам қийнаб қўйдик. Ёш умри ўтиб кетяпти. Энди уни уйлантирайлик. Қўриб турибсиз, келинингизнинг қўллари ҳам ишламай қоляпти.

Йиғилган қариндош уруғнинг бири у деди, бири бу деди. Шунда Каримжон ўрнидан туриб:

— Бас етар, биз билан ҳеч кимнинг иши бўлмасин. Менинг оиламга ҳеч қайсингиз аралашманглар. Мен бошқасига уйланмайман. Хотиним тиррик. У болаларимни онаси. Ойи, ўзингиз бир нарсаси десагиз-чи? Ойи...

— Болам, раҳмат сенга, — деди йиғламсираб Шарбат ая. — Мен ҳам келинимдан воз кечмайман. Гулдай уч неварам бор, Худого шукр. Эртага хотинингни олиб келаимиз.

...Деразага термулиб ўтирган Нозима қайнонаси ва эрини қўриб йиғлаб юборди.

— Нега кетдингиз қизим. Уч болангизни уйланг. Улар ота-она меҳрини бирдай туйиши керак. Сизни олиб кетгани келдик, — деди Шарбат ая келинига.

Бир ховли одам йиғидан ўзини тутиб туrolмади.

БАХТ

Орадан ўн йил ўтса-да, Нозима қайта юролмади. Ҳозир тўғичи 18, қизи 16, кичик ўғли 13 ёшда. Уларнинг оиласи маҳалладошларига ўрناк. Шарбат ая эса ҳамон келинига парвона. Бирон марта нолимайди. Ҳар гапида Худого шукр дейишдан чарчамайди. Неваралари ҳамма ишни қўлидан олган. Бу оила ўзи учун буюк бахтни кашф этиб бўлган.

Нилуфар ЮНУСОВА

Ayol baxti nimada?

қолдим. Коллеж дипломинни қўлтиқлаб, бир-икки ташкилотга иш сўраб бордим, бироз кутинг дейишди. Хунаримга тая-ниб, 2011 йилнинг бошида маҳалламизда “Мирзачўл зеболари” тикув цехини ташкил қилдим. Аввалига 4 та тикув машинаси билан иш бошладик, кейин яна иккита қизни ишга олдим. Кейинчалик, коллеж ўқувчилари ўрганиш учун бу ерга келишди, сафимиз кенгайди, — дейди Шаҳноза. — Тикувчиликни яхши кўраман, битирган либосим қанчалик чироили ва кўнглимдагидек чиқса, осмон қадар ўсаман. Шогирдларимга ҳам ҳар қандай ишни дил қўрини бериб, астойдил бажариш кераклигини уқтираман.

Ўтган йил Республика миллий банкидан вакиллар келиб, ишимизни ўрганди. Натижалар қониқтирди шекилли, 40 миллион сўм кредит ажратишга рози бўлишди. Қўшимча тикув машиналари олдик, шартнома асосида боғчаларга, шифохоналарга кўрпа-тўшак, ташкилотларга махсус иш кийимлари, ўқув муассасаларига мактаб формалари тикдик. Янги 15 та иш ўрни яратилди. Йиллик даромад 232 миллион сўмни ташкил қилди.

Шаҳноза ҳали ёш бўлсада, кўплаб шогирдлар етиштиришга улгурди. Кейинги бир йилнинг ўзига унинг тикув цехида 32 нафар қизлар чеварлик сирини пухта ўзлаштиришди.

— Оиламиз аъзолари ер билан тиллашиб келган. Отам ва укаларим фермер хўжаликларида техника бошқарушарди, — дейди у. — Шунда миямга ер олиб деҳқончилик қилсак-чи, деган ўй келди. Биргаликда тендерда иштирок этиб, 63 гектар ерга эга бўлдик. Биз ерни олганда бугдой экилганди. Экиш пайтида агротехника қоидаларига эътибор қаратилмаганими ёки уруғликда муаммолар бўлганими, илк йилда бугдой етиштириш режасини бажаролмадик. Аммо чигитни ўзимиз қадаганимиз боис, ҳар тугул пахтачиликда юзимиз ёруғ бўлди. Кейинги йили 35 гектар пахта, 25 гектар ғалла эдик. Режани ошиғи билан бажардик. Шунинг орқасидан кредит ҳисобига техника олдик. Иккита трактор, бир йилги даромадга эса битта “Lacetti” русумли автомобиль олдик. Пахтадан 98 миллион даромадимиз бор. Ҳар йили режаларни бажариб келямиз. Ёнингизда кимдир қанот

бўлиб туриши керак экан. Менинг маслаҳатчим дадам. Ҳозир ҳам далада биз билан бирга. Уч нафар ишчим бор. Уларнинг ёнида юриб, ер чопишаман. Меҳнатимнинг орқасидан туманда эътиборга тушдим. Юртимизда ёшлар учун, хусусан, тadbиркорлар учун кенг имкониятлар берилди. Шулардан унумли фойдаланиб, меҳнат қилдик, шукр, самарасини ҳам кўряпмиз.

Шаҳнозанинг энг катта орзуси барча оналар каби, ўғлининг камолини кўриш. Элбек Бухоронинг Қорақўл туманидаги 5-спорт мактаб интернатида тахсил олади. Бу йил Нукусда бўлиб ўтган Ўзбекистон чемпионатида кураш бўйича ўтган баҳсларда учинчи ўринни эгаллади.

Аёлнинг бахти нимада? Аввало, соғлом жамият, яқинлари ва ўзининг, халқнинг тинчлигида, қаҳрамонимиз айтганидек, оила бағридадир. Ўз кучи, меҳнати эвазига бахт топаётган аёллар бисёр. Улар шукроналик билан Ватанга нафи тегаётганидан мамнун. Шаҳноза ҳам шулар қатори унга имкониятлар бераётган мана шу жаннатий ўлкада туғилганидан бахтиёр.

oilavajamiyat@mail.ru

Nega VATANDA emasman?!

Хорижда деярли ўн йил яшадим. Четда ишлаш, яшаш юртдан чиқмаган ёки хорижда қисқа муддат бўлган инсонлар учун қизиқарли. Аммо бирор мамлакатда йиллаб қолиб кетсангиз, бунинг ижобий ва салбий томонларини жуда яхши сезасиз.

Хориж аввало, сизни инсон сифатида чиниктиради, ривожлантиради. Янги кўникмаларга эга бўласиз, қирраларингиз очилиб боради. Боболаримизнинг "Мусофир бўлмагунча, мусулмон бўлмас" деган мақоли бежизга айтилмаган. Бунга бот амин бўласиз. Кейинчалик ўша хотираларни соғиниб, бутун ҳаётингиз давомида унутмайсиз. Баъзан шундай бўладики, яшаган мамлакатингизда жуда яхши карьера қилишингиз мумкин. Сизга кўпчилик ҳавас қилади, буни юзингизга ҳам айтишади. Бу менинг ҳам бошимдан ўтган.

Чет эл инсонни ҳам ичдан, ҳам ташқи тарафдан ўзгартириб юборади. Ўзгармайдиган битта нарсаси бор – Ватан, тупроқ ва оила соғинчи. Истайсизми-йўқми, у ёқда пайтингиз, сиз турилган жамият ҳам ўзгараётган бўлади. Яқин қариндошларингиз ҳаётидаги ўзгаришлар, уларнинг янги ҳаёт қураётгани, лавозим ёки илмий соҳада илгариллаётгани, уй қуриб, тўй қилаётгани ва сизни бу нарсаларда иштироксиз қолаётганингиз ташвишга солади. Энг ёмони, яқин кишиларингиздан кимларнидир йўқотиш (бу энг азоб берадигани) сизни "Нега мен ўз Ватанимда эмасман?" деган савол қийнайди. Сиз бундай пайтларда на у ёқлик,

на бу ёқлик эмаслигингизни ҳис қила бошлайсиз. Косангизни олтидан қилиб беришса ҳам у ерда қолгингиз келмайди. Қанот чиқариб, Ватанга учишни истайсиз.

Бу ҳолатлар такрорлана-вергач, сизда ён атрофга нисбатан нафрат ҳисси пайдо бўлади. Бундай пайтларда сизни депрессиядан чиқариб кетадиган ягона нарсаси – самолёт чиптаси ва аэропорт бўлади. Ниҳоят, жиддий қарор қабул қиласиз: "Нима бўлсам – Ватанимда бўлай. Бир парча нонимни ҳалоллаб, оиланинг, яқинларимнинг олдида бўлсам, бас", деган ҳулосага келасиз. Масалан, чет элда тинимсиз ишлайсиз ва ёки ўқийсиз. Миянгида келган дастлабки фикр шу бўлади: "Агар мен юртимда ҳам шундай ишлаб, ўқисам яхши толиб, яхши яшайман-ку". Аммо сизнинг фикрингизга мос тушмайдиган жойи – бу ерда сизга шу меҳнатингиз

ва ҳаракатингизга яраша ҳақ тўлашадими? Шунинг учун ҳам қайтиб келганларнинг кўпи яна қайтиб кетиш тадоригига тушади. Шундайларни кўрсам, яна сиқиламан.

Яна бир мисол. Чет элдан кучга, янги режа ва гоёларга тўлиб келдингиз. Ўйлаган ишларингизни мамлакатингизда амалга оширмоқчисиз. Аммо сиз бу ердаги янги шароит ва кўникмаларга ўрганишга маблағингизнинг қанчасинидир йўқотган ёки сизнинг фикрлаш

тарзингиз муҳитга умуман, тўғри келмаётган бўлади. Иш ва яшаш учун шароит яратиш, яқин қариндошлар ва хаттоки ўз оилангиз билан ҳам муносабатларни қайтадан тиклашингизга маълум вақт кетади. Бундай ҳолат бошига тушганлар яхши билишади. Қолаверса, юртга қайтиб келганингизда фарзандларингиз билан қайта тил топишиб олгунча, анча овора бўласиз. Бунга сизнинг мавжуд шарт-шароитлардан чиқиб кетиб, бошқача фикрлашга ўрганиб қолганингиз сабаб бўлади.

Сизни осон алдашлари мумкин. Негаки, мусофирчилик кўнглини бўш қилиб қўяди. Айтиш мумкинки, агар сиз чет мамлакатда яхши натижага эришган бўлсангиз ҳам Ватан соғинчи сизни тортаверади. Сиз ўзингизни муаллақ сезаверасиз ва охири келадиган ҳулосангиз шу бўлади – Ватанимдан айирмасин!

Тан олиш керак, яқин ўттиз йил ичида қўллаб юрtdошларимиз бу ҳолатни бошдан кечирди. Юқорида мен айтган ҳолат уларга жуда ҳам таниш. Бундай инсонлар эса Ватанимизнинг қадрига етадиган кишилардир.

Чет элда ишлаётганларни уч тоифага бўлиш мумкин.

Биринчи тоифа: уларга ҳеч нарсанинг фарқи йўқ, пул топса бўлди.

Иккинчи тоифа: ҳам пул топади, ҳам тажриба тўплайди.

Учинчи тоифа: пулнинг унча аҳамияти йўқ, уларни кўпроқ Ватанга қайтиш қийнайди.

Мана, бир йилдан ошди, Ватанимдан. Тўғриси, бу ердаги шарт-шароитга мослашиш учун анча сабр қилдим. Бир неча бор депрессия ва асабийликини бошдан кечирдим. Неча марта қайтиб кетгим келди, аммо четга кетсам, яна шу ҳолатни бошдан бошлайман. Буни билганим учун ўз мамлакатимда қолишим керак.

Шу ҳақда ўйлайман, менда чет эл тажрибаси бор. Бу тажрибамдан фойдаланиб, ўз Ватанимга фойда беришим мумкин. Ўзимнинг қайсидир қобилиятим билан юрт равнақига ҳисса қўша оламан. Чет элда олган тажрибаларимни бу ерда амалда қўллаб, кўпчиликка фойдам тегиши мумкин. Негаки, Ўзбекистон салоҳияти давлат. Энг асосийси, бу ерда ўз ўрнини топа олишингизда. Камчиликларимиз кўп, лекин булар билан курашиш керак. Юртдан кетиб қолаверсак, у давлатлар биздан фойда куради. Бу эса катта йўқотиш.

Ҳулосам шуки, бугун мен Ватанимда қолишни истаяман. Аэропортга эса ўз оилам ёки яқинларим билан, фақат саёҳат ёки бизнес ишларим билан чиқишни хоҳлайман. Ўзбекистондаги ҳозирги очилиш бунга имкон беради, деб ишонаман.

Фахриддин МАДИЕВ

Тўртинчи ё бешинчи синфда ўқирдик. Синф раҳбаримиз отаси вафот этган синфдошимизга пальто ва этик берди. Синфдошимиз қувона-қувона уйига кетди. Бироқ эртаси куни унинг онаси синфга дарғазаб ҳолатда кириб келди-да, ўқитувчимиз столи устига кечаги нарсаларни улоқтирди. "Мен ҳали ўлганимча йўқ! Тирик экман, ўзим болаларимга уст-бош олиб бера оламан, билдингизми?!" – деди ва ҳўнграб йиғлаб юборди...

Бу совғалар онанинг ориятини кўзгатган эди. Шу воқеа хотирамда муҳрланиб қолган эканини, ҳалигача эҳсон қилсам, тушунуксиз хавотирга тушаман. Кўнглини ранжитиб қўймадиммикин, дея қўчиб тураман.

Яқинда турмуш шароити огирроқ бўлган бир укамиз билан суҳбатлашиб қолдим. Унинг ҳаётдан норозилигини етар-етмаслиққа йўйдим, бироқ кейин фикрим ўзгарди. "Маҳалладагилар" ("Фуқаролар йиғини масъуллари" демоқчи) менга ёрдам беришмаяпти,

NOSHUKR BO'LMANG...

ҳали кўрсатиб қўяман. Устиларидан керакли жойга шундай ёзайинки, сичқоннинг ини минг танга бўлиб кетсин!" – деди у.

Бу йигитнинг кўзидаги нафрат мени ўйлантириб қўйди. Вақт топиб, маҳалла идораси вакиллари, йигитнинг қўшнилари, маҳалладошлари билан суҳбатлашдим. Маълум бўлишича, яқин бир ярим йил ичида бу йигитга тadbirkorлар, турли ташкилотлар, саховатпеша инсонлар томонидан ўн саккиз миллион сўмга яқин моддий ёрдам кўрсатилган. Барча ҳаражатлар ҳужжатлаштириб қўйилган, асосли, ҳужжатлар тагида бояги йигитнинг имзоси ҳам бор.

– Бир йил аввал хайрия сифатида яна ёрдам бердик, – дейди фуқаролар йиғини котиби. – Бироқ...

Ҳа, мана шу "бирок"нинг ортида анча машаа, кўнглихираллик бор. Бу йигит шунча ёрдам, мададдан сўнг ҳам маҳалладагиларнинг устидан турли идораларга арз қилишдан чарчамаепти, негадир...

Биров сизга қандайдир яхши сўз айтса, ниманидир илинса, кўнглингиз анча равшан тортиб кетади, тўғрими? Бу яхшилиққа яхшилиқ билан жавоб қайтаришга уринасиз. Ҳаётда шундай эзгу ниятли одамлар кўплигидан таскин топасиз. Аммо ҳар қанча кўмакни кўрдим демая, ношукрликни касб қилиб олаётганларни кўрсангиз, нима дер эдингиз?

Ношукрлик кишини баттар абгор қилишини айтиб, бу гапни ҳаётий мисоллар билан изоҳлаб берган бўлардингиз-а? Мен ҳам шундай қилдим. Лекин гапларим у йигитга таъсир қилмади. Шундай бўлса-да, мулоҳазаларимни сиз билан ҳам ўртоқлашгим келди.

Бир аёлни танийман. Синглисининг тўйида автоҳалокатга учраб, бир оёғидан айрилганида, йигирма олти ёшда эди. У бундай синовни гўзал сабр билан енгган санокли аёллардан бири бўлса керак. Бир оёғи бўлмаса-да, ётиб қолмади. Эмаклар бўлса ҳам бола-ларининг улдасидан чиқишга ҳаракат

қилди. Кирини ўзи ювди, овқатини ўзи пиширди. Кейинроқ протез оёқ қўйилган, қўлтиқтаёқда анча-мунча ишларни ўзи бажаришга киришди. Энг асосийси, у ўзини жамиятдан узиб қўймади. Қўни-қўшни, қариндошларнинг тўймаъракаси борми, барида иштирок этади. Қўлидан келганча ёрдам беради. Соғлом одамлардан-да кўпроқ ҳаракатчан у.

Ўтган йили ана шу аёл тadbirkor бўлди. Кичик цехида кўрпа-ёстик, чойшаблар тикиб-тайёрланади. Байрамларда кам таъминланган, бokuвучисини йўқотган оилаларга совға сифатида ўз махсулотларини тарқатишни қанда қилмади. Болалари кичиклигида уларни қўшимча машғулотларга ўзи етаклаб борди. Назаримда, у қўлтиқтаёққа эмас, сабр-бардошига, иродасига суянади кўпроқ!

Ундай аёллар орамизда кўп. Барчасига минг-минг раҳматлар бўлсин. Улар ҳаётга бошқаларга курашиб яшаш қандай бўлишини кўрсатиш, ўргатиш учун келгандай. Нима бўлганда ҳам, омон бўлишини барчалари. Шукр қила олишдек улуг ҳис барчанинг қалб кўзини очсин. Токи, кўнглиларни ранж ўти эмас, қўёш нури илтисин.

Ҳайитали ТҮЙЧИЕВ.

SEN BUYUK YALQOV BO‘LASAN!!!

Худди шу номдаги мультфильм бор. Мульткахрамон болакай дангасалиги боис кунларнинг бирида ўзи истаган “бахт”га эришади, яъни у ҳеч қандай ҳаракат қилмасдан фақат еб-ичади ва ухлайди. Натижада бесунакай бўлиб семира бошлайди ва ўзидан ҳам семизроқ болақонни учратиб қолади. У билан бироз гаплашгач, болакай охириқибат ўзи ҳам шу каби бўлиб қолишини тушунади ва кўрқиб уйғониб кетади...

Замон шиддат билан ривожланган бир пайтда гўё кечаги кунимиз эртаққа айлангандек. Бугунги болаларни қонун меҳнат қилишдан муҳофаза қилади. Энди улар бизга ўхшаб далада пахта термайди, эрта баҳорда кетмон кўтариб гўза қолип қилмайди. Уй ишлари ҳам анча-мунча енгиллашган, кири машина ювади, уйни чангюткич тозалайди... Қандай маза, истаганча китоб ўқиш мумкин. Ҳозирги болаларга ҳавас қилса арзийди. Четдан қараганда шундай, аслида-чи?!

Хорижда бўлганимда мен савдо қиладиган дўкон яқинида мактаб бор эди. Шу сабабли ўқувчилар танаффусда дўконга келиб туришар, ҳар-хил ширинликлар олишарди. Уларнинг ичида айримлари менга сигарет сотишни илтимос қиларди. Ҳали она сутти оғзидан кетмаган, эндигина 5-6-синф ўқувчисининг сигарет чекиши ақлга сигмайди. Аммо, ўсмирларнинг тамаки маҳсулотлари ва алкоголь ичимликларга ружу қўяётгани сабабли, Россия Федерациясида болаларга гуғурт сотиш ҳам таъқиқланган.

Табиийки, мактаб ўқувчиларига сигарет сотмасдим, аммо кўчада уларнинг қўлида сигарет кўриб, қаердан олганига тушунолмасдим. Кунларнинг бирида ҳеч қаерда ишламайдиган, кун бўйи ўтган-кетгандан сигарет, пул тиланиб ўтирадиган одам магазинга кириб келди. У менга бир кути сигарет учун пул узатди. Унда ҳеч қачон бунча пул бўлмаслигини билганим туфайли ажабландим. У айтган сигаретни бердим. Ҳалиги одам кўчага чиқиб, қўлидаги сигаретни 12-13 ёшлардаги болага узатдим. Бола сигарет кутисини дарҳол очиб, ичидан бир дона олиб, унга тутқазди. Шундагина мактаб ўқувчилари сигаретни қай тариқа сотиб олишини тушуниб етдим.

— Бизнинг давримизда болалар китоб ўқирди, мактабга борарди, шаҳарда яшаса-да, даладан бир дона олиб, ҳеч қачон бўш вақти бўлмасди. Ҳозирги болалар меҳнатга жалб қилинмайди. Кечаю-кундуз интернетда. Интернетда

дарс қилади, интернетда ўйнайди, интернетда тарбияланади ва интернетда яшайди. Ота-она кун бўйи ишда, бола бўш вақтини нимага сарф қилишни билмайди. Ҳамма бало шундан келиб чиқади, — деди нафақадаги муаллима аёл.

Унинг гапларида жон бор, ҳамма безориликлар бекорчиликдан келиб чиқади. Хорижда болалар хуқуқи қаттиқ ҳимоя қилинган боис улар ҳеч қанақа меҳнатга жалб қилинмайди. Бола тушгача мактабда бўлса, сўнгра то кечгача бўш қолади. Яхши маош оладиган ота-она боласини қўшимча машғулотларга, спорт тўғрақларига беради. Оиласини ҳаминақадар тебратётганлар эса, боланинг бўш вақтини нимага сарфлаётгани билан иши йўқ. Шу сабабли, хорижда бекорчи, безори болалар кўпчиликини ташкил қилади. Уларнинг кўзларида билим олишга бўлган иштиёқ сезилмайди.

Шўрқи, юртимиз фарзандларининг юзлари истарали, кўзлари чақноқ, Ватанга, ота-онага меҳр-муҳаббатли ва илм олишга иштиёқманд ёшлардир. Уларни комил инсон қилиб воёга етказиш, Ватан равнақи йўлида етук кадрлар қилиб тарбиялаш биз ота-оналарнинг бурчимиз. Бугун ҳар бир соҳада болаларимиз кўлга кириётган ютуқлар мактовга сазовор, фахрланишга арзирли. Аммо ижтимоий тармоқларда тарқалаётган айрим хабарлар дилни хира қилади. Бир ўйлаб кўрмаймизми, қандай оилада тарбия топган болалар ўқитувчисига қўл кўтариши мумкин? Қандай оиланинг гулдек нозик, воёга етмаган қизлари кўчада бир-бирини тепкилаши, сочили олиши мумкин? Уларга ким тарбия берган? Бугун ўқитувчисига қўл кўтарган йигит эртага ота-онасини урмайди, деб ким айта олади? Кўчада шарм-ҳаё

«Сен буюк ялқов бўласан!» номли мультфильмнинг охирида болакай уйғониб кетади-ю, дангасалигининг оқибати ёмон бўлишини англаб, тартибли ва ақлли болага айланади. Қанийди, барча дангаса болалар мультфильмдаги болакай сингари «уйғониб» кетса, қанийди ота-оналар фарзанд тарбиясига беъътибор бўлмаса, уларнинг бўш вақтларидан мазмунли фойдаланишса?

пардасини йиртиб мушшлаётган, она сутти оғзидан кетмаган қизларнинг эртанги тақдири қандай бўлади?

Хорижда кўрганларим худди ўзимизга етиб келётгандек. Безорилик кўчасига кираётган болалар меҳрсиз, тарбиясиз ва мақсадсиздир. Уларнинг бебошлигида, аввало, ота-онанинг айби бор. Ота-она боланинг олтинга тенг вақтидан унумли фойдаланишни ўйлаб ҳам кўрмаган. Қишлоқ жойларида-ку истаганча иш топилади, аммо шаҳарда кўп қаватли уйларида истиқомат қиладиган болалар мактаб таълимидан сўнг нима билан шугулланади? Табиийки, кўпчилиги дарсдан сўнг телевизор кўради, интернетга киради, хуллас, вақтини бекорчи нарсаларга сарфлайди.

Яқинда оммавий ахборот воситаларида ўн икки ёшида жаҳоннинг энг ёш халқроқ гроссмейстерига айланган Жавоҳир Синдров ҳақида мақолалар чоп этилди. Ёш шахматчининг айтишича, унинг муваффақиятларида бобоси Комил Синдровнинг ҳиссаси

катта экан. Сабаби, бобо набирасининг шахматга қизиқишини билганидан сўнг, ҳамма ишини ташлаб, фақат у билан шугулланган. Натижа ҳаммамизга аён. Янаям қувонарлиси, Жавоҳирнинг укалари ҳам иқтидорли шахматчилар бўлиб, улар ҳам мусобақаларда қатнашаётган экан.

Бугунги кунда воёга етмаганлар ўртасида содир бўлаётган ҳуқуқбузарликлар таҳлили шуни кўрсатмоқдаки, бола қачонки қаровсиз қолдирилса, у безориликка қўл уради. Аксар ҳолларда ота-онаси хорижда, бола эса бувисининг ёки бирон қариндошининг қўлида қолган болалар бекорчиликдан ҳуқуқбузарликлар содир этаркан.

«Бекорчидан худо безор», дерди бувим болагимизда. Оиламизда катталар бизни ҳеч қачон бекор ўтиришга қўйишмасди. Доим нимадир иш топишарди. Шунда ҳам бадий китоб ўқишга вақт топарди. Ҳар бир сония вақтимиздан унумли фойдаланардик. Эсимда, синфдош дўгонларимдан бири тез-тез уйимизга келарди. Ҳадеганда кетавермаса, бувим: «Дўгонангнинг уйда қиладиган иши йўқми?», дерди ҳаммага эшиттириб. Дўгонам уялгандан уйига кетарди. Бизнинг давримизда: «Етти маҳалла ота-она», деган мақол бор эди. Болалар ўзларидан каттага бўйсунар, гап қайтармасди.

Хабаровск шаҳрида бўлганимда мени бекатга ўрнатилган китоб жавони қизиқтирди. Жавонга яқинлашиб, ундаги китоблар билан таниша бошладим. Яхши асарлар — чет эл адабиётидан тортиб, маҳаллий адибларнинг асарларига ҳам жойлаштирилган. Истаганча олиб кетиб ўқиш мумкин, қайтариб олиб келиш шарт эмас. Ҳар кунги шу бекатдан автобуга ўтираман. Шу сабабли китоб жавонини кузата бошладим. Ҳар сафар жавон олдида қарияларни учратаман. Аслида, шаҳарда ёшлар китоб ўқимай қўйгани сабабли бекатга бепул китоб жавони ўрнатилган. Лекин бекатда турган ёшларнинг китоб жавонига қайрилиб ҳам қарамагани кишини ўйга толдиради.

«Сен буюк ялқов бўласан!» номли мультфильмнинг охирида болакай уйғониб кетади-ю, дангасалигининг оқибати ёмон бўлишини англаб, тартибли ва ақлли болага айланади. Қанийди, барча дангаса болалар мультфильмдаги болакай сингари «уйғониб» кетса, қанийди ота-оналар фарзанд тарбиясига беъътибор бўлмаса, уларнинг бўш вақтларидан мазмунли фойдаланишса? Жонажон юртимиз фарзандлари кўзлариданги учун ҳаммаша порлаб турса, хорижлик болалар сингари бефарқ, беъътибор, лоқайд бўлиб қолмаса...

Хуршида ЭРНАЗАРОВА,
журналист

Oddiy tarbiya usuli

Комбинатимиз ташкил топганининг 60 йиллиги олдида музейимизда таъмирлаш ишлари ўтказилди. Қурилиш бошқармасининг уч-тўрт нафар ишчиси биро ичида пардозлаш ишларини олиб боришди. Бу орада мен ҳам музей хоналарини тартибга келтириш, экспонатларни жойлаштириш билан банд бўлдим. Иш жараёнида гоҳ-огоҳ қурувчиларнинг гап-сўзлари қулоғимга чалиниб қоларди.

Бир кун эрталаб иш бошлашдан олдин йигирма беш ёшлар чамасидаги истараси иссиқ йигит ёши улғурок одамга қараб, юраги тўлиб-тошиб гап бошлади:

— Тога, кеча мен яна битта са-

воб иш қилдим. Ишдан сўнг уйга қайтаётгандим. Қарасам йўлакда бир рус кампир совқотиб ўтирган экан. Яқинлашиб, нима гаплигини сўрасам, эшигини очолмаётганини айтди. Қўлидан калитини олиб, эшикни

очишга ҳаракат қилиб кўрдим, очилмади. Уйдан асбобларимни олиб келиб, эшик қулфини ечиб, қайтадан ўрнатиб бердим. Ўзимга роса хурсанд бўлди. Бир қарасам чўнтагидан пул олиб узатаёпти. Мажбурлаганига қарамай пулини олмадим.

— Э, баракалла ўғлим, яхши иш қилибсан-да, — деди уста хурсанд бўлиб. — Ана умрингга яна бир кун қўшилди. Айтганман-ку, узоқ умр кўришни истаган одам ҳар кун битта савобли иш қилиши керак, деб.

Сухбатни жимгина тинглаб турган бошқа бир йигит хомушлик билан сўз қотди:

— Кеча мен савоб иш қилполмадим. Телефоним бузилиб қолгани учун

кайфиятим бўлмади. Уйга боргач, овқатландиму ётиб ухладим.

— Бекор қилибсан, ўғлим, — деди уста жиддий оҳангда. — Ҳеч бўлмаса бугун бирон бир савобли иш қил.

Устанинг гапидан жонланган йигит унга савол берди:

— Тога, бугун иккита савоб иш қилсам, биттаси кечагини ўрнига ўтадим?

Йигитнинг соддалик билан берган саволидан уста қувониб кетди:

— Албатта ўтади, ўғлим. Ҳар бир қилган ишингни Аллоҳ қўриб, ажрини бериб туради. Одамларнинг дуоси билан умрингга умр қўшилади.

Йигит қалбиди уйongan эзгу ният билан ишга киришди.

Салима ХОЛДОРОВА

oilavajamiyat@mail.ru

МА'NAVIYAT TARG'IBOTI nega samara bermayapti

Нима бўлганда ҳам, бугун кўпчилик шу вақтгача маънавият-тарғибот ишлари самарасиз кечганига гувоҳ бўлди...

“Ўткан кунлар” асарини ўқиби, юз йиллар аввал оилада, одамларда тарбия нақадар юксак даражада бўлгани ҳақида ўйлаб қоласан киши. Ахир у вақтларда маънавият-маърифат марказлари бўлмаган-ку...

Бугун маънавият-маърифат марказлари бор, унда ўзлаб одам ишлаб, маош олади. Хар бир мактаб, коллеж ва олий ўқув юртлирида маънавият-маърифат бўлимлари, уларнинг ходимлари бор, алоҳида хоналар ажратилган...

Аммо, мактабларда пичоқбозлик кўпайган, қизларда эрта ҳомиладор бўлиш ҳолатлари кузатилмоқда, ўқитувчиларга ўқувчилар кўл кўтаради. Бозорда муштира қария аёл бошига челақ кийдириб уришади, боғчаларда айрим энагалар гўдакларни дўппослайди. Қаерда хато бўлаяпти? Марказлар қоғозларда қайд этаётган тadbир, анжуманлар қачон ўз самарасини беради? Улардан наф борми ўзи?

Яқинда 2018 йилда фаолияти энг кўп танқид қилинган Республика Маънавият ва маърифат марказининг “Маънавият – энг таъсирчан ва қудратли қуролими: маънавий-маърифий соҳа кеча, бугун ва эртага” номли йил якунларига бағишланган матбуот анжумани бўлиб ўтди. Тадбир аввалида марказ директори Алишер Қодиров йил давомида қилинган ишлар бўйича ҳисобот берди.

“ОТА-ОНАЛАРНИНГ ФАРЗАНДЛАРИГА ҚАРАШГА ВАҚТИ ЙЎҚ”

Марказ директорининг айтишича, жорий йилдан ҳудудларнинг маънавий харитасини тузиш амалиёти қўлланилмоқда. Ўзбекистонда 9 мингта фуқаролар йиғинлари ва уларда 7 миллионга яқин оила бор. Оилаларда махсус сўровномалар ўтказилиб, умумий ҳудудларнинг маънавий кўриниши ўрганилмоқда.

“Авваллари биз суицид муаммоси бўлган ерларда коррупция, коррупция авж олган ҳудудларда суицид бўйича маъруза қилардик. Ҳозирда маънавий хариталар орқали ҳудуддаги вазиятни аниқлаб, шунга мос чоралар кўрмоқдамиз”, деди Алишер Қодиров.

Бугунги кунга келиб Тошкент, Сурхондарё, Бухоро, Фарғона вилоятларидаги 7 та маҳаллада эксперимент олиб борилган. 363 минг 481 хонадонда маънавий-маърифий муҳит соғломлигини аниқлашга қаратилган ижтимоий сўровлар ўтказилган.

Маълум бўлишича, кўпгина оилаларда фарзанд тарбияси билан шуғулланиш учун

ота-оналар бўш вақт топа олишмайди. Шу билан бирга, сентябр, октябр ойларида республикамиздаги барча олий таълим муассасалари талабалари ва профессор-

ўтказганимизда, китобни ўқиш истаги бор, аммо сотиб олишга маблағи йўқ бўлган оилалар борлиги ҳақида эшитдик. Сўнг хонадонларга китоб улашишга қарор қилдик. Китобни кўриб, энсаси қотганлар ҳам бўлди. Баъзи оилаларда китобни кўлига олиб хурсандчиликдан кўзига ёш келган болаларга

**Мактабларда
пичоқбозлик кўпайган,
қизларда эрта ҳомиладор
бўлиш ҳолатлари кузатилмоқда,
ўқитувчиларга ўқувчилар кўл
кўтаради. Бозорда муштира қария
аёл бошига челақ кийдириб уришади,
боғчаларда айрим энагалар гўдакларни
дўппослайди. Қаерда хато бўлаяпти?
Марказлар қоғозларда қайд этаётган
tadbир, анжуманлар қачон ўз са-
марасини беради? Улардан наф
борми ўзи?**

ўқитувчиларининг маънавий киёфасини ўрганиш бўйича сўровномалар ўтказилган.

Мажлисида журналистлар томонидан мактаб ва олий таълим муассасаларида маънавият бўлимларида, умуман, соҳага дахлдор ишларни амалга оширмасдан шунчаки маош олиб юрган “маънавиятчи”лар борлиги ҳам тилга олинди. Марказ раҳбари ҳам бу муаммоларни очиқ тан олиб, ушбу камчиликларни бартараф этиш борасида ҳам ишлар амалга оширилаётганини айтиб ўтди.

“КИТОБ БИЗГА КЕРАК ЭМАС, ДЕЙДИГАН ОИЛА- ЛАР ҲАМ БОР”

Алишер Қодировнинг маърузасида келтирилишича, марказ кишлоқма-кишлоқ юриб хонадонларда, мактабларда китоб тарқатган.

“Биз китоб тарғиботларини

гувоҳ бўлдим. Афсуски, бугун жамиятимизда “бизга китоб керак эмас”, дейдиган қатламлар ҳам бор”, деди у.

Шу ўринда айтиш жоизки, бугунги кунга келиб кўпгина кишлоқ, туман ва шаҳарлардаги кутубхоналар йўқ бўлиб кетди. Ҳатто мактаб кутубхоналари ҳам бадий китобларга бой эмас. Марказ уйма-уй китоб тарқатиш билан бирга, кутубхоналарни тиклаб, уларни китоб билан таъминлашга ҳам эътибор қаратса, фойдадан ҳоли бўлмас эди.

Алишер Қодировнинг айтишича, аввалги кутубхоналарни тиклаш катта маблағ талаб этади. Рақамларга эътибор қаратсак, “Оилаларга маърифат улашиб” акцияси доирасида 10 минг нусхадан зиёд китоблар хонадонларга улашилган. Ўзбекистонда эса 7 миллионга яқин оила бор. Фикримизча, мактаб кутубхоналарини бойитиш, аввалги кутубхоналарни тиклаш

самаралироқ бўлар эди.

МА'NAVIYAT-МА'РИ- ФАТ МАРКАЗИ ГАЗЕТАЛАР ОБУНАСИГА ЁРДАМ БЕРАДИМИ?

Оилаларга маърифат олиб киришда маълум маънода газета ва журналларнинг ҳам ўзига яраша ўрни бор. Анжуманда журналистлар томонидан “Қийин аҳволга тушиб

си йилда фонд билан биргаликда “7 ёшгача бўлган даврда ижтимоий кўникмаларни шакллантириш: Германия тажрибаси”, мавзuida таҳлиллар олиб борилади. Марказ раҳбарининг тушунтиришича, оломлардан пунктуаллики, болаларда гўдақликдан режали бўлишни шакллантиришни ўрганиш мақсадга мувофиқдир. Бироқ, пунктуаллики тарғиб қилмоқчи бўлган марказ анжумани белгиланган вақтдан ярим соат кечиктириб бошлади. Анжуманда эса марказ фаолиятини ва умуман маънавият, маърифат тушунчаларини сийқаси чиққанини таъкидлаган журналист блогерлар кўринмади. Бу анжуман ташкилотчиларининг айбими ёки журналистларнинг бефарқлиги эдими бизга қоронғи.

“Маънавиятни танқид қилиб, қаҳрамонга айланган Никита Макаренко бугун тadbиримизга келиб, менга савол берганда, унинг ҳар қандай саволига жавоб берган бўлардим. Макаренконинг “Газета.уз” сайтида эълон қилинган мақоласига муносабат билдирдик, жавоб ёздик. Аммо, бу сайт бизни жавобларимизни эълон қилмади. Биз бугун учинчи бор анжуманимизга Макаренкони чақирдик, лекин у келмади. Шунингдек, ижтимоий тармоқларда маънавият сўзига қарши чиққан блогер, журналистлар ҳам анжуманимизда қатнашмадилар. Аввалги tadbирда, сўзларимни нотўғри талқин қилган журналистлар мени айблашди. Бу тухмат учун уларни судга бермоқчи ҳам бўлдим. Аммо, кейин уларга ҳурмат сақлаган ҳолда фикримдан қайтдим”, дейди Алишер Қодиров.

МАРКАЗНИНГ КЕЛАСИ ЙИЛГИ РЕЖАЛАРИДАН УМИД БОРМИ?

Нима бўлганда ҳам, бугун кўпчилик шу вақтгача маънавият-тарғибот ишлари самарасиз кечганини гувоҳи бўлди. Буни сўнгги вақтларда интернет сайтларида урчиётган турли ваҳимали янгиликлар ҳам исботлаб улгурди. Марказ 2019 йилда Президент ташаббуси билан “12 ойда, 12 нафар адиб” лойиҳасини тузганини, унда ҳар ой алломаларимиздан бири алоҳида тарғиб қилиниб, ўқув даргоҳларида таништириб борилиши бўйича маълумот берди. Бу лойиҳа бўйича 12 нафар алломанинг ҳаёти ва яратган асарлари тўғрисида қисқача ўзбек, рус ва инглиз тилларида маълумот берувчи китоблар нашр қилинганини намойиш этди. Шунингдек, шу вақтгача эътибордан четда қолиб келаётган жадидчиларимиз ҳаёти ва фаолияти келаси йил мактабларда кенг тарғиб қилиниш режаси билан ҳам таништирилди.

2019 йилда марказ томонидан самарали ишлар амалга оширилишига, “маънавият” сўзи эса одамларни зериктирмайдиган даражада тарғиб қилинишига биров қийин бўлсада, умид қилиб қоламиз.

Анора СОДИҚОВА

uzb.uz

Koreyscha yangi yil

Жанубий Кореяда 31 декабрь янги йил сифатида кенг нишонланмайди. Ҳатто бу кунни байрам қилмайдиган оилалар ҳам бор.

Дугонам Минкёнг ва унинг оиласи

Киш фасли бошланиши билан идора ва ташкилотлар, мактабу бочкалар, ресторо-лар, меҳмонхоналар, савдо марказлари каби одамлар гав-жум бўладиган жойлар байра-мона безатилади, катта-кичик арчалар ўрнатилади, Родже-ство байрамнинг билан деган ёзувлар илинади. Ҳар ерда байрам шукуҳи ҳукмронлик қилади. Рождество арафа-сида Санта ҳарабожи яъни Санта бобо(корейслар Санта Клаусни шундай аташади.) бочка ва мактабларга ташир-бу юради, болаларга совғалар улашади. Ташкилотлар бан-кет уюштиради, ҳамкасблар йиғилиб ўтиришади, эзгу ти-лаклар қилишади. 25 декабрь дам олиш кунини ҳисобланади, бу кун ёш-яланг, севишганлар бирга айланишади, кимдир ои-

лавий йиғилиб байрам қилади, бирор ерга овқатлангани бора-ди, болаларига совғалар бера-ди, ҳар ким ўзича нишонлайди. 31 декабрь эса оддий бир кун сифатида ўтиб кетади, 1 ян-варь тонгида бир-бирларини янги йил кириб келгани билан табриклаб қўйишади, холос.

Жанубий Кореяда янги йил календарига кўра янги йил бошланадиган биринчи кунни нишонланади. Солнал деб аталадиган бу сана ҳар йили ҳар хил кунга тўғри келади. Утган йили 16 февралда бай-рам қилинган бўлса, бу йил 5 февраль кунига тўғри келаркан. Солнал сабаб мамлакат бўйлаб уч кун дам олиш деб эълон қилинади, шанба ва якшанбани ҳам ҳисоба олганда беш кунга-ча дам оладиганлар ҳам бор.

Шу кунлари муҳим таши-лотлар ишламайди, дўконлар эшиги ёпиқ бўлади. Йўллар тирбанд, ҳамма ота-онаси-нинг уйига йўл олади. Бу ко-рейсларнинг муҳим анъа-навий байрамларидан бири ҳисобланади ва қариндош-уруғлар бир ерда жам бўлади.

Корейс дугонам Минкён-нинг айтишича, ўша кун болалари билан бирга қайнота-қайнонасининг уйига боришар экан. Баъзилар бу кунни ханбок (корейс анъанавий миллий либоси) кийиб олишади, дейди у. Энг аввал ўтганлар руҳига атаб дастурхон ёзилади, биз келинлар эрталабдан кечгача тиним билмаймиз, турли таом-лар тайёрлаймиз ва эсдалик

учун расм тушишга улгурмай-миз ҳам. Бу кун фарзандларим билан бирга турмуш ўртоғим иккимиз катталарга таъзим бажо келтирамиз. Болаларим бобо-бувисига таъзим қилгач, улардан ширинлик ва конвертта солинган пул олишни ҳар йили интиқлик билан кутишади. Кат-талар албатта, бизга ҳам ол-диндан пул ёки совғалар олиб қўйган бўлишади, биз ҳам қуруқ қўл билан бормаймиз.

Катталарнинг кичикларга конвертта солинган пул бери-шида бошқа маъно бор, бу — “янги йилда чўнтагингиз пулга тўлсин” дегани.

Солналда бутун оила аъзо-лари, ёшу қари бир дастурхон атрофида йиғилади. Оиланинг

катта келини токкук, яъни гу-руч унидан қилинган хамир солинган шўрва тайёрлайди ва ҳар бир корейс шу кунни ал-батта, токкук ичади. Бу анъана ҳисобланади. Сўнг ёшу қари байрам кунлари йил бўйи со-кинликдан зериккан шаҳар ва қишлоқлар жонланади, бола-ларнинг шўх қийқириги, катта-ларнинг бақир-чақир овозлари-га тўлади. Фарзандини бошқа шаҳарга, бошқа юртга юборган ёлғиз қариялар Солнал кунчи-ни интиқ кутишининг асл сабаби ҳам шунда.

Рахшона АҲМЕДОВА,
Жанубий Корея

Орамизда янги харидлардан қувонмайдиганлар бўлмаса керак. Айниқса, биз аёллар учун харидлар — бахт гармонлари манбаидир. Жуда шошилиш иш билан кетаётган аёл ҳам витринадаги “Чегирма” деган ёзувни кўздан қочирмайди. Боз устига, дўкон ва савдо марказлари ҳар хил саналар байрамлар, мавсумлару фасллар муносабати билан чегирма ваъда қилиб кўзни қамаштирса, ҳатто эҳтиёжimiz бўлмаган харидларни ҳам амалга оширганимизни билмай қоламиз.

Иқтисодийнинг олтин қалити — талаб ва таклиф. Биз қанчалик исроф ва ортиқча харажатдан тийилсак-да, тижоратчи талаб ва таклиф бора-сида бош қотириб, истеъмолчини қаердан, қандай қилиб қўлга тушириш йўллари топади. Машхур тизимли савдо мажмуасида ишлайдиган та-нишим билан чегирмалар хусусида гаплашиб қолдик. “Аслида, ҳеч қандай чегирма йўқ. Қиммат нархлар ёзилган ёриқлар устига чирик чизилиб, бошқа рақамлар кўрсатилади ва бу билан чегирма каби иллюзия яратилади”, деди танишим гап орасида. Аслида бу услубдан узоқ йиллардан бери фойдаланилади. Ва тужорларнинг бу “уйин”ларини пайқаймайдиган анойилар деярли йўқ. Аммо шунга қарамай, “чегирма” деган сўзга кўзимиз туш-са, ўзимизни бошқаролмай қоламиз. Нега? Ҳар қанча ишончимиз комил бўлмасин,

пештахтадаги рақамлар бизни чўв туширишни уddалайди. Хўш, чегир-ма номи остидаги кўз бойлогичликка алданмаслик учун нима қилиш керак?

1. Аввал жамғармангизни кўздан кечиринг. Ортиқча харажатларни назорат қилинг. Жамғармангиздан зарур харидлар учун маълум миқдорда сумма ажратинг. Балки кундалик ва уй-рўзгор харажатларидан ташқари махсус жамғармангиз бор-дир? Агар шундай бўлса, унда ўзингиз истаган нарсани харид қилиш учун бир ой давомида тушлик-дан чегирингиз ёки маошгача танишларингиздан қарз сўраб туришингизга сабаб бўлмайди. Аммо барибир, тежамкор бўлиш ва зарур нарсани харид қилиш мақсадга мувофиқ.

2. Харид учун ажратган сумман-гиздан ортиқча бир чақа ҳам сарф-ламасликка ҳаракат қилинг. Харид рўйхатингизда бўлмаган нарсани с о т и б

олишга тўғри келса, рўйхатингиздан бирор нарсани бекор қилинг.

3. Байрам тадбирларида аёллар учун энг долзарб масала — оқшом либоси ва уни тўқис қилиш учун ак-сесуарлар. Хариддан аввал гарде-робингизни кўздан кечиринг. Балки бир неча йил олдин бир марта кий-илиб, ташлаб қўйилган либосингиз бордир? Урфдан қолган бўлиши мумкин, аммо кийим жаво-нингиздаги бир неча йил аввалги либос кичкина ак-сесуар ва бироз эътибор билан савдо расталаридаги манекенлар устида турган кийимдан чиройли бўлади.

4. “Чегирма!” деб бақираётган чавдо марказла-рининг давватига алданиб қолманг. Ҳар қандай ҳолатда эсингизда бўлсин: ҳеч қайси тужжор ва дўкон чегирмани сиз учун уюштирамапти, албатта бу ишда фойда, манфаат кўзланяпти. Ҳар қанча “Чегирма мuddати че-кланган” дея айюҳаннос солиб бизни алдашга уринсалар-да,

бу катта ёлғонга ишоманг. Нархлар ўша-ўша, фақат ёриқлар алмашади, холос.

5. Харид ҳаяжонидан амал қилиш мuddати ва харид қилинган нарса-буюмни алмаштириш эҳтимолларини сўрашни унутманг. Дўконларнинг мақсади — савдосида кўзлаган рақамларга эришиш. Бунақа пайт-ларда харидорларни хурсандчилиги унчалик муҳим бўлмайди.

6. Оч қоринга дўкон ёки бозор-га тушмаган яхши. Бундай пайтда кўзингизга ҳар қандай бемаза егулик ҳам тотли кўринади. Шунингдек, кий-им-кечак харидига ҳам имкон дара-жасида чиройли, ярашқили кийиниб чиққан маъқул. Шунда манекеннинг устидаги ҳар қандай кийим кўзингизга оловдай кўринмайди.

7. Кассадаги ширинликлар, ҳар хил акциялар остида сотилаётган егуликлар катта эҳтимол билан АЛДАМЧИ! Касса олдидаги сақич, кондитер ширинликла-ри, шоколад ва тамаки маҳсулотлари кўзингизни ўйнатмасин. Улар сизнинг ортиқча чақаларингизгача дўконга ташлаб чиқишингиз учун қўйилганини унутманг.

Тежамкор инсон муҳтожлик кўрмайди. Минг машаққатда, пешона терингиз билан топан пулингизни сарфлашдан аввал хотиржамлик билан мулоҳаза қилсангиз ҳеч қачон муҳтожлик кўрмайсиз.

Умида АДIZОВА

Oila va jamiyat
Ижтимоий-
сиёсий,
маънавий-
маърифий
газета

Обуна индекси — 176

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси,
“Болалар ва оилаларни қўллаб-
қувватлаш” ассоциацияси
(Болалар жамғармаси) ва
“Соғлом авлод учун” халқаро
хайрия фонди

Бош муҳаррир: Воҳид ЛУҚМОНОВ

МАНЗИЛИМИЗ:
Тошкент — 100000.
Амр Темур кўчаси
1-тор кўча, 2-уй.
Қабулхона: (факс) 233-28-20,
Котибият: 233-04-35, 234-76-08
E-mail: oilavajamiyat@mail.ru
Web-site: oila-va-jamiyat.uz

Газета 2007 йил 11 январда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0169 рақами билан рўйхатга олинган. Буюртма Г — 136. Формати А-3, ҳажми 3 табоқ. Адади — 4387. Ваҳое келишилган нархда.

Босишга топшириш вақти — 15:00 Топширилди — 15:00

Навбатчи: Б. Исмоилов
Мусахҳих: С. Сайдалимов
Саҳифаловчи: А. Маликов

Газета таҳририят компьютер марказида
терийди ва саҳифаланди.

ISSN 2010-7609

12345